

hláská

ročník XIX, 2008, č.2

Středověké památky kantonu Wallis (Švýcarsko) část I

Petr Nosek – Petr Šafránek

Když se vysloví Švýcarsko, většina z nás si vybaví Alpy, hodinky, čokoládu a nože. Někteří přidají lyžování, turistiku, horolezectví a možná ještě víno. Málokdo si však dokáže představit, že tato homatá země hrála velmi důležitou roli v historickém vývoji Evropy. Tato stránka Švýcarska je zcela opomíjena. A není se čemu divit, vždyť i samotní Švýcaři se ke své historii chovají většinou macešsky, o zde usazených „cizincích“ to platí dvojnásob. Veškeré informace, které na Vás turistické kanceláře a jejich produkty chrlí, jsou dnes stejného typu: „hory, hory a zase hory“. Návštěvník pak „prochází územím“ s hlavou zakloněnou k nebi, ale již si nevšimne pokladů u svých nohou – historických památek a hradů (pozn. redakce: podle vyjádření dr. Durdíka je však švýcarská kastelologie na špičkové úrovni).

Popudem pro naše putování byla tedy právě nedostupnost těchto historických informací. Vycházeli jsme z běžných turistických průvodců, jejichž údaje byly však natolik nedostačující, že nestojí za to, aby byly uváděny, a dále z místních zdrojů (informační tabule a mapy, nebo popis na budovách). Zdrojem informací byly také výpovědi místních domorodců nebo mluvené slovo průvodce. Prvotním a důležitým zdrojem informací však byl internet. Informace z internetu byly následně ověřovány nebo konfrontovány se skutečností na místě a námi přeloženy z německého nebo francouzského jazyka. Soupis použitých pramenů je uveden na konci jednotlivých částí nebo u příslušného vyobrazení.

Oblast údolí Wallisu byla vybrána nejen pro poměrně velkou koncentraci historických památek na malém území, ale také pro nadstandardní podporu místních zástupců turistických kanceláří. Historie tohoto kantonu, rozkládající se při jihovýchodní hranici Švýcarska, je vcelku jednotvárná – boje o moc a peníze. Zatímco bylo toto území pro Kelty oázou klidu s příznivými podmínkami pro život, tak pro Římany bylo údolí zpočátku nezajímavé a v podstatě nepřístupné (uzavřené na východě hradbou hor). Přesto tudy procházelo několik vedlejších obchodních cest do Itálie a nachází se zde několik římských památek (Sion, Martigny). Z románské doby pak to jsou památky jako například v Raronu, Sionu, sv. Mořici a Vex. V raném středověku se vývoj osídlení posunul vpřed, zvláště díky zdolání východní

a severovýchodní homaté strany údolí a otevření nové, důležité obchodní cesty z Itálie do centrálního Švýcarska a dál na sever. Této skutečnosti však předcházelo přeložení biskupského sídla z Martigny do Sionu.

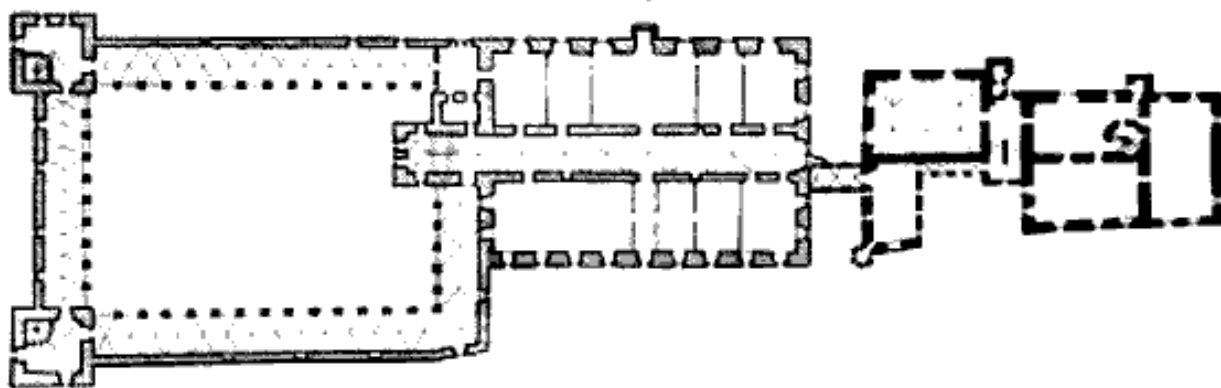
Období celého středověku je poznamenáno mocenskými a krvavými boji mezi rody Habsburků, von Turn, savojských vévodů, biskupských knížat, rodu von Raron, městem Bern, milánskými vévody a francouzským králem. Do toho přicházela povstání poddaných a drobné šlechty. Zjednodušeně řečeno Horní Wallis proti Dolnímu Wallisu (východ proti západu). Hranice mezi Savojskem a zbytkem Wallisu procházela tehdy někde v okolí Sionu, kde se také v prostoru dnešního hlavního náměstí pod hrady Tourbillon a Valère odehrála rozhodující bitva, kterou Wallisané vyhráli a tlak Savojanů byl na delší dobu omezen.

Za reformace byl Wallis rozdělen na venkov proti městem. Nové myšlenky zde šířil hlavně Guillaume Farel a později Jan Kalvín, jenž začal se svým tažením v Ženevě. Mnoho stoupenců si zde však nezískal, snad také díky silnému biskupskému vlivu a blízkosti papeže v Itálii. Dnes je zde více katolíků, než v jiných kantonech.

Další významnou etapou byla činnost velkopodnikatele Kašpara Jodocka Stockalpera, jenž byl jediným importérem soli pro Wallis. Svou kariéru založil na dovozu zboží Simplonským průsmykem. Byl filosofem a mecenášem umění a hudby. Na svých obchodních cestách budoval pevné obchodní stanice a ubytovny pro personál a zvířata. Dokonce zahájil stavbu současného průplavu od Ženevského jezera do Collombey, ale s neúspěchem. Jak už to na světě chodí, zemřel v bídě a zapomnění. Jeho největším pomníkem je mohutný, kamenný, renesanční palác se třemi věžemi v centru města Brig. A zde také začneme.....

Zámek Stockalper (kraj Brig)

Je velkým překvapením pro turisty, když poprvé spatří tento ohromný zámek, stojící na konci walliského údolí. Součástí zámku, který patří mezi nejrozsáhlejší švýcarské památky, je obrovský několikaposchoďový palác, další obytná křídla a tři elegantní věže šedé barvy s barokní měděnou kupolí. Stal se sídlem významného patricijského rodu Stockalper.

Stockalper, půdorys zámku. Černé zdivo gotické, světlé zdivo renesanční (převzato z monografie Stockalper castle at Brig, 1966).

Investorem stavby byl Kašpar Jodok von Stockalper, žijící mezi lety 1609 až 1691, který byl úžasně aktivní, odvážné a smělé povahy a jenž za svůj život shromáždil ohromné bohatství. I když mu byla projevována úcta, nakonec závist jeho současníků bohužel vedla k jeho prudkému pádu. Byl geniálním obchodníkem a podnikatelem: neustále něco stavěl, budoval průplavy (kanál Stockalper, který dosahuje od Ženevského jezera až do Bouveret), v dolech těžil nerosty, vybudoval přechod přes Simplon, který potřeboval pro své obchodování s Itálií. Celkový počet jeho zaměstnanců dosáhl nakonec 5000 dělníků (což odpovídá dnes firmě s 20 000 lidmi). Pro srovnání – město Brig v té době nemělo ani 900 obyvatel.

Stockalper, celkový pohled na zámek (foto P. Nosek 2007).

Pro ukládání zboží, jenž nakupoval a dále prodával nutně potřeboval nějaká rozsáhlá skladiště. V té chvíli ho napadlo nechat si vystavět pro sebe zámek s patrovými arkádami, sloužící jak pro pobyt, tak jako skladovací zařízení. Tento zámek, dlouhý 80 m, je vystavěn téměř najednou v polovině 17. stol. na místě původní malé budovy pocházející ze 16. století. Věže jsou pietním aktem, jehož záměrem bylo uznání duchovna. Protože jeho rodné jméno bylo Kašpar, nechal tomuto světcovi zasvětit nejvyšší z věží, zatímco obě zbývající, již ne tak vysoké, získaly názvy po dalších starozákonních kráľích Melichar a Baltazar. Proto se dnes tomuto zámku říká také Tříkráľový.

Jedná se o zajímavou směs z různých architektonických slohů. Malá obytná budova (viz výše) je původně pozdně gotická městská tvrz, v jejímž sousedství byl vystavěn nový renesanční zámek s nádvorními arkádami, které jsou například importem italské renesance. Báně na věžích byly inspirovány zase orientem. V průběhu dalších staletí

byl pro nedostatek údržby zámek čím dál tím víc chátral a začal ohrožovat své okolí zhroutením. Palác získalo pak do svého vlastnictví město Brig v r. 1948. Naštěstí díky národní sbírce a s podporou konfederace a kantonů došlo potom k rozsáhlým opravám a byl kompletně zrekonstruován. Dnes je zde umístěn městský úřad, restaurace, galerie, částečně byty a muzeum. Věřejnosti je většina místností nepřístupná.

Použitá literatura a prameny: Kolektiv autorů: Burgen der Schweiz. Zürich 1981 – 1983; Kolektiv autorů: Kulturführer Schweiz, Ex Libris Verlag Zürich HC, 1982; Kolektiv autorů: Stockalper castle at Brig, Society of Swiss History of Art 1966; Meyer, W. – Widmer, E.: Das grosse Burgenbuch der Schweiz. Zürich 1977; Tourist Information Office, Place de la Planta, 1950 Sion; Stockalper Schloss, turistické infocentrum Brig, mapa Brig-Glis/Naters; www.wikipedia.com.

Hraniční zeď Gamsenmuer v Gamsen

Roku 1352 podnikl vévoda Amadeus VI. Savojský proti obcím Horního Wallisu dvě válečná tažení, kterými porušil mírovou smlouvu ze Salgesch. Ve smlouvě o vzájemné pomoci z r. 1354 byl zemským hejtmanem Uri, svobodný pán Jan von Attinghausen, rektor horních okresů (zendenů). Protože císař Karel IV. nebyl po jmenování hejtmana a císařského vikáře uznán zdejšími vládci, byla oblast Goms odkázána sama na sebe a nechala tudíž stavět obrannou zeď. Po sjednocení všech osad v Leuku v r. 1355 nepokračovala na tomto místě výstavba dalších zdí, ačkoli soutěska u Gamsen a tento úsek údolí (Raron, Niedergesteln, atd.) byly jako útočiště zvláště vhodné.

Pohled na zachované zbytky zdi (foto P. Nosek, 2007)

Stavba takových rozměrů nemohla být financována jednou obcí nebo okresem. Je pravděpodobné, že se stavby zúčastnily okresy Naters (později Brig), Mörel, Goms, rytíř

Schematický řez zdi (zdroj: místní informační tabule)

von Simplon a svobodný pán von Atinghausen. Archeologické průzkumy ukázaly, že při stavbě zdi byly použity rozdílné techniky. Z toho vyplývá, že vznikla v několika etapách.

Mezi r. 1342 až 1351 se vedl spor mezi hrabětem Amadeem VI. Savojským („Zelený hrabě“) a Petrem V. von Turn, svobodným pánem s rodným sídlem v Niedergestelnu. Šlechtici z Wallisu

a Bernu se podle situace přikláněli na obě dvě strany. R. 1352 proběhlo úspěšné válečné tažení hraběte Amadea VI. do kraje Wallis, při kterém bylo obsazeno město Sion (Sitten). Kraje při obranném boji nebyly jednotné, horní zeměny chtěly pomocí Waldstätte získat zpět svou nezávislost, zatímco dolní (Sion, Sierre, Leuk, Raron a Visp) počítaly s pomocí německého krále (prosebný průvod r. 1354).

V letech 1352 až 1355 horní okresy (Goms, Mörel a Naters) nechaly vystavět ve spolupráci s Waldstätte přehradní zeď u Gamsen. R. 1388 došlo po různých sporech, případech a bojích k rozhodující bitvě mezi hrabě-

tem Amadeem Savojským a horními okresy (bitva u Modrého kamene – Mannenwittwoch u Vispu), kde okresy zvítězily.

Údolní uzávěra sloužila k tomu, aby zabránila nepřátelskému vojsku v průchodu. V době, kdy tyto zdi byly budovány, se ještě nepoužívalo střelných zbraní (pušky ani děla). Přesto bylo problematické trvale hájit zeď o takové délce (850 m).

Ve starých dokumentech je potvrzeno, že se obyvatelé okolních vesnic při nájezdu nepřátel shromáždili na ochozech zdi a pomáhali vojákům v obraně. Není však známé, zda-li u Gamsenmauer někdy došlo k nějaké větší bitvě. Skutečnost, že se vojska Horního Wallisu rozhodla pro bitvu na otevřeném poli u Vispu, poukazuje na výhodný rozhodující moment.

Je nepopíratelné, že tato zemská zeď ve své době zároveň sloužila jako ochrana proti rozvodnění potoka Gamsa. Různí letopisci podávají zprávu, že Gamsa tehdy tekla podél zdi. Archeologické vykopávky dokládají, že na západní straně skutečně existoval jeden přkop na způsob říčního koryta. První hráz proti Gamse byla však starší než zemská zeď. Dva další náspy z let 1686 a 1757 až 1764 v horní části údolí (dnes v sutinách) odvedly Gamsu v pozdějších letech dál od zdi.

Použitá literatura a prameny: Turistické infocentrum Brig, místní informační tabule, mapa Brig-Glis/Naters; Bitterli, T.: Schweizer Burgenführer. Waldvogel Vrlag 1995; www.landmauer.ch; www.swisscastles.com.

Zaniklá tvrz ve Spůli u Janovic nad Úhlavou

Jiří Úlovec

Panská sídla v okolí Klatov nebyla dosud až na několik výjimek podrobněji zkoumána. I ze zpráv dosud zveřejně-

Hmotová rekonstrukce části zdi (zdroj: místní informační tabule)

ných v literatuře je přitom zřejmé, že jejich koncentrace tu byla bezesporu vysoká. Nejinak je tomu v prostoru mezi Klatovy a Janovicemi nad Úhlavou. Kromě panských sídel v Beňovech, Bezděkově, Janovicích, Petrovicích a Veselí, jimž byla již věnována bližší pozornost, tu však stávala také dnes „pozapomenutá“ panská sídla v Dolní Lhotě, Korytech, Poborovicích, ve Spůli, v Tajanově a Volenově. Hlavní důvod nezájmu badatelů o ně plynul pravděpodobně z toho, že se - pokud je známo - po nich nedochovaly výrazné pozůstatky a dosud nebyla zpracována jejich podrobnější historie. To znamená, že výsledky případného terénního průzkumu jsou nejisté a získání nových údajů potvrzujících jejich existenci

pak poměrně pracné a zdlouhavé. Nicméně v souvislosti s terénním průzkumem Klatovska byl podniknut rovněž průzkum písemných pramenů pojících se k historii těchto míst, takže nyní je možné seznámit zájemce s jeho předběžnými výsledky. Vyžaduje si to mimo jiné skutečnost, že nedávno byl vydán soupis panských sídel Plzeňského kraje, kde jsou některá z nich zmíněna,¹⁾ ovšem pochopitelně bez podrobnějších údajů. Jako prvnímu se budeme věnovat zaniklému sídlu ve Spůli u Janovic nad Úhlavou.

Ves Spůle vznikla neznámo přesně kdy. Jistě existovala ve druhé polovině 14. století. Tehdy byla rozdělena na několik dílů neznámé velikosti. V roce 1379 jsou připomínáni čtyři spolujednatelé vsi, z nichž Jindřich vlastnil jednu čtvrtinu lánu, Lvík svobodné poplužní a tři čtvrtiny lánu, Sezema čtyři čtvrtiny lánu a běhaňovský farář půl země.²⁾ Toto rozdělení vsi poté přetrvávalo několik staletí. Nebylo by účelné pokoušet se ztotožnit některého z uvedených majitelů dílů Spůle s okolními šlechtici, byť by to bylo zřejmě možné. Ves totiž zůstávala nadále rozdělena a její části náležely k několika různým statkům. Jako příklad snad uveďme, že v roce 1419 byl povolán ve Spůli jako odúmrť roční plat dvou kop českých grošů po faráři zvaném Kardinál, který získal Petr řečený Vojhák.³⁾

Situace v držbě vsi se poněkud změnila během 16. století. Její rozdělení sice pokračovalo, nicméně změnili se její držitelé. Část vsi patřila k blízkému janovickému statku a později byla dále dělena, další část získali držitelé sousedních Miletic. Když Adam mladší Koc z Dobrše zapisoval na miletickém statku v roce 1565 věno manželce Markétě, rozené z Vidršperka, patřila k němu ve Spůli jedna poddan-

ská usedlost.⁴⁾ Jeden díl vsi pak vlastnili svobodníci. V roce 1543 je připomínán Václav Blažkovic ze Spůle, který tehdy kupoval tři poddanské dvory ve vsi Brtí,⁵⁾ jeho nástupcem tu byl Jakub ze Spůle a poté Jakubův syn Jan, který si vložil do zemských desek v roce 1571 poplužní dvůr s příslušenstvím, který vlastnil „po otci a dědu“.⁶⁾ Konečně v roce 1620 je doložen Vít ze Spůle jako vlastník jednoho tamního dvora,⁷⁾ připomínán je ještě v roce 1628⁸⁾ a svobodníci jsou ve vsi doloženi ještě v polovině 17. století.⁹⁾ Nejvýznamnější však byl pro vývoj vsi díl, držžený rodem Janovských z Janovic. Věnujme se proto jeho vývoji.

Janovické panství bylo rozděleno mezi syny Heřmána Janovského v letech 1539 až 1543. Nejstarší z nich, Oldřich, obdržel v roce 1539 podíl na janovickém panství a dále petrovický statek, k němuž náležela část vsi Spůle.¹⁰⁾ Po jeho smrti se o dědictví rozdělili jeho synové Racek s Vilémem, ovšem díl Spůle získal neznámý jak a proč jejich příbuzný Heřman z vedlejší větve rodu, sídlící na blízkém Sohostově. Pokud je známo, poprvé se psal po vsi s přídomkem „na Spuly“ v roce 1617, kdy svědčil na dlužním úpisu svého bratra Kryštofa Janovského.¹¹⁾ Tento údaj dokládá, že část Spůle byla vyčleněna z janovického majetkového komplexu a předána Heřmanovi Janovskému, který z ní vytvořil samostatný statek, na němž několik let žil. Kdy však došlo k vytvoření spúlského statku, nám písemné prameny dosud bohužel neprozradily. Jisté je, že existoval před rokem 1617.

Heřman Janovský měl za manželku Annu, rozenou Příchovskou z Příchovic, která mu porodila syny Jana Heřmana, Adama, Smila Zdeboru a Jana Oldřicha a dcery Ludmilu Kateřinu a Helenu.¹²⁾ Víme o něm, že se aktivně zúčastnil stavovského povstání a hlasoval pro zvolení Friedricha Falckého českým králem. Krátce po revoltě, snad kolem roku 1625, však zesnul a majetek po něm převzala vdova Anna Příchovská. Vzhledem k nedostatku písemných pramenů není zřejmé, zdali si možnost potrestání zmíněného prohřešku uvedomil sám Heřman nebo jeho manželka, pravdou ovšem je, že jako způsob záchrany majetku zvolili jeho předání příbuzným za odstupné. Anna se sice psala s přídomkem „ve Spůli“ ještě v dubnu 1628, kdy byl zjišťován stav vyznání obyvatel Klatovska,¹³⁾ nicméně záhy poté se ho definitivně zbavila. Když totiž byla skutečně povolána před komisí hodnotící počínání zesnulého Heřmana během povstání, jak jistě předpokládala, tribunál zjistil, že vdova se třemi sirotky je bez prostředků, „nemaje jmění“. Spůle jí tak tehdy již nepatřila, což mohl jistě být pádný důvod pro vynesení konečného osvobozujícího rozsudku.¹⁴⁾

Z těchto dokladů lze vyvodit, že Heřman s Annou se spolehli na předání spúlského statku jako na záchranu prostředků potřebných k zajištění jejich potomků. Novým majitelem Spůle se stal Annin příbuzný Markvart starší Příchovský z Příchovic. Kdy a jakým způsobem mu byl tamní majetek předán, bohužel nevíme. Z písemných pramenů je známo, že přídomek „ve Spůli“ použil poprvé v roce 1624, kdy vydával svědectví pro manželku Václava staršího z Příchovic.¹⁵⁾ Nelze tedy vyloučit, že statek převzal ještě před Heřmanovou smrtí, úředně na něho pak byl převeden po dubnu 1628. Nedostatek písemných zpráv neprozrazuje ani to, jak dlouho Spůli vlastnil, ani to, s kým se oženil. Pravděpodobné však je, že neměl děti, neboť majetek převedl na Kateřinu Markétu, vnučku svého bratra Zdeboru Příchovského a dceru Zdeboru Ctibora Příchovského na

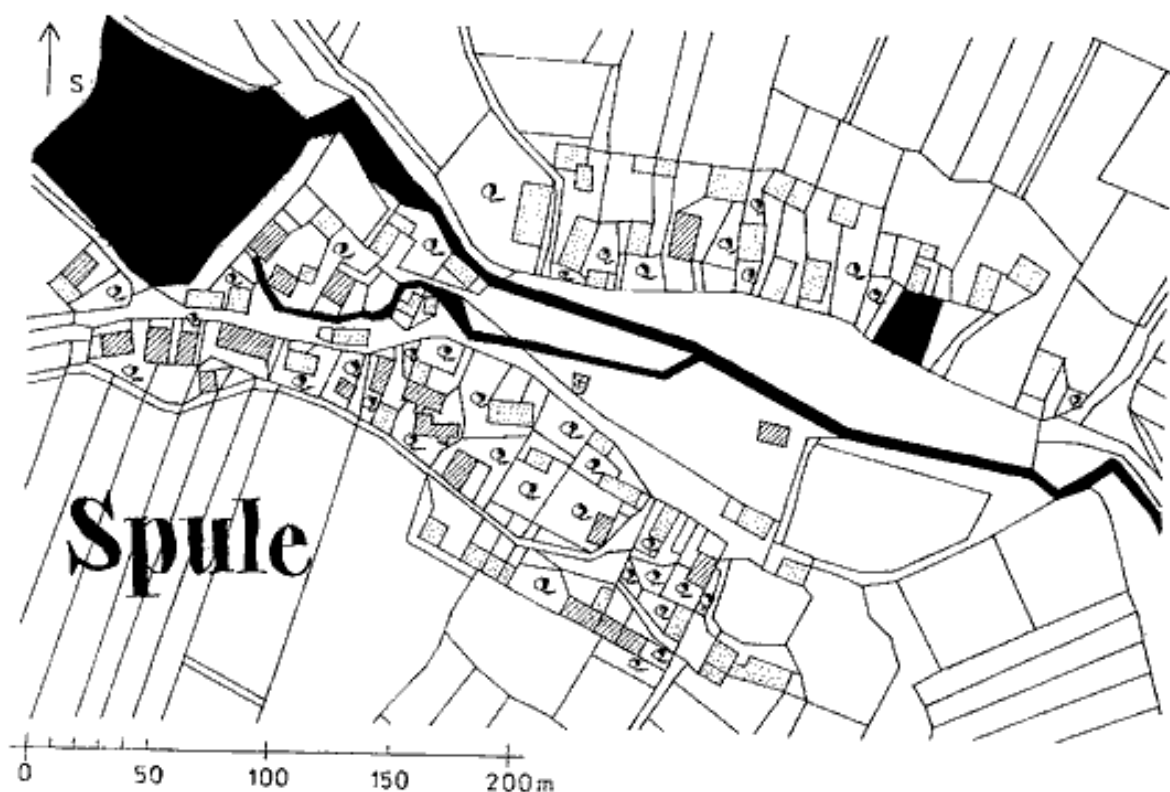
Skočicích.¹⁶⁾ Kateřina se později provdala za Jana Mořice z Vidršperka, s nímž poté vlastnila Spůli s dalším majetkem.

Jan Mořic z Vidršperka byl syn Jana z Vidršperka, pána na Úsilově a Slavíkovcích. Když jeho otec zesnul, převzal po něm slavíkovický statek, k němuž připojil vyzeněnou Spůli. Do jeho držení přešel samozřejmě jen jeden díl vsi, neboť druhý díl náležel dále k janovickému statku, třetí díl ke statku Veselí nad Úhlavou, k němuž byl připojen s Mileticemi¹⁷⁾ a na dalším dílu žili již zmínění svobodníci. Když v březnu 1645 zesnula Janova manželka Kateřina Markéta, pochoval ji v poleňském kostele. O tři roky později se oženil s Kateřinou Dlouhoveskou z Dlouhé Vsi.¹⁸⁾ Zajímavé údaje o manželích a jejich rodině zůstaly dochovány z roku 1651. Tehdy byl pořizován tzv. soupis poddanských podle víry, tj. soupis obyvatel jednotlivých statků a stav jejich vyznání. Soupis pro slavíkovický statek zpracoval sám majitel. V té době mu bylo šestačtyřicet let, jeho manželce Kateřině dvačtyřicet, dceři Apolóně Ludmile osmnáct, synovi Janu Václavovi sedmáct, synu Vilému Adamovi patnáct a dceři Anně Alžbětě třináct let. Jeho rodina žila ve slavíkovickém dvoře se sídlem, ke statku patřily Slavíkovice a část Spůle se spáleným dvorcem a několika usedlostmi.¹⁹⁾

Údaj z roku 1651 zachytil ze členů rodiny jen osoby žijící na slavíkovickém statku, ovšem z jiného pramene víme, že Jan Mořic měl více potomků. Z prvního manželství se mu narodili postupně synové Zdebor Karel, Jan Václav, Vilém Adam a František Mořic a dcery Apolóně Ludmila, Sybila Anna, Kateřina Veronika a Kateřina Ágnes. Některé děti však předčasně zesnuly, některé nebyly v roce 1651 zachyceny soupisem, nepatrně se liší i některá jména. Vcelku oprávněně však lze konstatovat, že měl osm dětí. Zesnul v březnu 1658 a byl pohřben v poleňském kostele po boku své první manželky.

Majetek poté převzala vdova s dětmi. V okamžiku Janova skonu k němu již nepatřily Slavíkovice, které předal smlouvou ze 7. března 1658, tedy krátce před smrtí, druhorozenému synovi Janu Václavovi. O zbylý majetek pečovala do konce šedesátých let vdova s dospělými dětmi. 20. ledna 1669 však uzavřeli dědicové smlouvu a rozdělili se o něj. Výsledkem předchozích zdoluhavých a složitých jednání (na majetku vázly různé pohledávky, zadluženy byly také Slavíkovice) bylo ujednání, že spúlský statek převezme nejstarší Zdebor Karel, s ostatními příbuznými se vyrovná a jim případnou další aktiva i pasíva.²⁰⁾ Zdebor Karel poté vlastnil statek následujících více než dvacet let. Oženil se s Helenou Eleonorou, pocházející z rodu Žákavců ze Žákavy, s níž měl syny Ferdinanda Viléma a Václava Kryštofa a dcery Kateřinu Eufrozinu, Ludmilu Saloménu a Františku Judytu. Zesnul náhle 1. října 1690 a pochoval byl v kostele v blízkých Janovicích nad Úhlavou.²¹⁾ Po jeho úmrtí se historie opakovala. Jelikož „odešel smrtí časnou z tohoto světa bez kšaftovního pořízení a po sobě dva syny a tři dcery zanechal, při tom pak skrovný stateček Spůle řečený se dvěma svobodnými dvory“, převzala správu majetku vdova a vedla ji několik následujících let. 16. dubna 1698 pak uzavřeli dědicové smlouvu, podle které statek, rozdělený na ideální poloviny, převzali bratři; Václav Kryštof ji ihned prodal Ferdinandu Vilémovi za 2000 zlatých rýnských a ten převzal rovněž povinnost vyplatit věno sestrám.²²⁾

Ferdinand Vilém Vidršpergár si ponechal spúlský statek necelý rok. Již 17. března 1699 prodal „statek svůj a tvrz

Spule (okr. Klatovy), výřez z katastrální mapy vsi z r. 1837. Vesnická zástavba se soustředila kolem nepravidelné protáhlé návsi, kterou protéká Spulský potok. Bývalé panské sídlo stávalo snad při jižním okraji vsi. Šrafování značeny objekty z nespalného a tečkami objekty ze spalného materiálu, plně vodní plochy a toky (kresba autor).

Spůli s dvory svobodnickými v tůž Spůli ležícími a knihami fiskálními se řídicími, s dvorem poplužním s poplužím, s pivovarem, ovčincem, štěpnicí, sady, ves Spůli s krčmou vejsadní, s dvory sedláckými a chalupami“ za 9450 zlatých rýnských Barboře Voršile Bynové, rozené Hrobčické z Hrobčic, paní na sousedním Dlačově.²³⁾ Tímto rokem tedy skončilo panování Vidršpergárů na Spůli a ta se stala součástí dlačovského statku. Jeho majitelka, zmíněná Barbora Voršila Bynová, řídila jeho správu po následujících patnáct let. Před rokem 1715 se však ocitla ve finanční tísní, takže její věřitelé požádali o úřední zákrok k záchraně jejich investic. 16. července zmíněného roku proto byli ustanoveni dva komisaři, kteří uzavřeli 29. července smlouvu s Marií Markétou z Valdštejna, rozenou Čermínovou z Chudenic, a za 11 000 zlatých rýnských jí prodali „statek Spůli se dvěma poplužními dvory a stavením všelijakým, s maršalem, chlívou, stodolami a stájemi, s ovčínem, mlýnem o jednom složení, se štěpnicemi, sady a zahradami, též chmelnicemi, item ves Spůli s krčmou vejsadní“ a dalším příslušenstvím.²⁴⁾ Marie Markéta z Valdštejna koupila statek pro nezletilého bratra Františka Josefa Čermína. Jmenovaný poté přikoupil rovněž dlačovský statek a oba majetky vlastnil do počátku třicátých let. Čermínové však nevedli správu majetku dobře a upadli do dluhů, jehož výsledkem byl v roce 1738 soudně nařízený odhad jejich veškerého majetku v Plzeňském kraji. V odhadu je uveden mimo jiné také popis spulského poplužního dvora: „Spula dvůr, při kterémžto vynachází se ratejna, komora, kuchyně, pak kravíny a maštal pro voly, výše stodoly o dvou mlatech a chlívou pro svinský skot, jest dílem od kamene a dílem ode dřeva, stodoly ale, při kterých sypání jest pro potřebu, od kamene vystavěny, šindelem přikrytý a plotem obhraněný, a zůstává nešacováno.“ Ke dvoru patřila ves, tři sady s mladými ovocnými stromy, hostinec a mlýn.²⁵⁾ Dlačovský

statek se Spůli poté koupil Karel Nigróni z Riesenbachu s manželkou Mechtildou Beatricí. 15. března 1755 se mu podařilo uzavřít smlouvu s Prokopem Krakovským z Kolovrat, majitelem janovického panství, a koupit od něho za 200 zlatých rýnských dva poddanské dvory ve Spůli, na nichž tehdy seděli sedláci Kníže a Mareš, které patřily do té doby k Janovicím.²⁶⁾ V roce 1762 vyplatil z majetku manželku a o dva roky později prodal Dlačov se Spůlí Janu Nepomuku Kazimíru Vidršpergárovi z Vidršperka.²⁷⁾ Nový majitel však nevedl správu hospodářství dobře, takže počátkem roku 1766 provedli komisaři jeho úřední odhad a smlouvou uzavřenou 10. května prodali Dlačov se Spůlí Anně Maximiliáně z Horrichu, rozené Putzové či Butzové z Breitenbachu, za částku 33 000 zlatých rýnských.²⁸⁾ Anna Maximiliána pak současně koupila od Jana Nepomuka Kazimíra také drslavický statek s centrem ležícím jen sedm kilometrů severně od Spůle.²⁹⁾ Anna vlastnila tři jmenované statky jen několik let. Snad pro nedostatek finančních prostředků uzavřela 2. července 1767 smlouvu s Petrem Nigrónim z Riesenbachu a za 33 000 zlatých rýnských mu prodala Dlačov se Spůlí včetně dvou poplužních dvorů³⁰⁾ a nechala si jen Drslavice. Zřejmě vynucení prodeje statků nedostatkem financí dokládá skutečnost, že z jejich kupní ceny měla obdržet 9 500 zlatých, kdežto zbytek ceny náležel předchozímu majiteli Janu Nepomuku Kazimírovi z Vidršperka jako nedoplatek, který mu Anna Maximiliána stále dlužila. Nový majitel držel statky dvacet let, smlouvou z 10. února 1787 je prodal za 27 000 zlatých rýnských pražskému měšťanovi Františku Pauerovi.³¹⁾ Statky Dlačov se Spůlí si poté udržely ještě několik desetiletí samostatnost, nakonec však byly spojeny se sousedními Mileticemi a v roce 1844 prodány a připojeny k bystrickému panství. Jejich samostatnost tím definitivně zanikla.

Nastíněný vývoj Spůle dokládá, že v historii vsi existovalo období, v němž tvořila její část centrum samostatného statku se šlechtickým sídlem. K jeho vzniku došlo zřejmě na přelomu 16. a 17. století, během dělení majetku Janovských z Janovic. Samostatný spůlský statek existoval po konstituování více než sto let, následujících sto let pak tvořil polečný statek se sousedním Dlačovem. Během této doby, tj. od počátku 18. věku, však postupně ztrácel důležitost, nakonec se stal jeho pouhou součástí a význam ztratil zcela ještě před rokem 1800. Bývalé panské hospodářství zaniklo a Spůle tvořila součást jiných statků opět jako prostá ves.

Jádro samostatného statku tvořila část vsi patřící ve středověku k Janovic-kému panství. V souvislosti se vzrůstem jejího významu, spojeného jistě se snahou o vytvoření vhodného zázemí pro některého člena široce rozvětvené rodiny, v ní její majitelé nechali vystavět poplužní dvůr s pivovarem, ovčínem a dalšími náležitostmi, doloženými však až popisy statku z průběhu 17. a 18. století. Součástí poplužního dvora pak bylo také panské sídlo. Vzniklo jistě současně s přetvořením části Spůle v centrum statku. Na jeho existenci soudíme zprvu právě jen ze skutečnosti, že byl vytvořen samostatný statek a jeho majitelé po něm používali přídomek ve tvaru „na Spůli“. Existence tvrce je doložena přímo zmínkou teprve v roce 1699 při prodeji statku. Je to shodou okolností poprvé a naposledy, kdy se o ní písemné prameny takto zmiňují. Popis poplužního dvora z roku 1738 ji výslovně neuvádí; zmiňuje jen ratejnu, komoru a kuchyni, což jsou zřejmě prostory bývalého panského sídla, změněné v obydlí zaměstnanců dvora. O skutečnosti, že se v žádném případě nejednalo o výrazný nebo hodnotný objekt, svědčí mj. poznámka, že poplužní dvůr nebyl oceněn. Nelze samozřejmě vyloučit, že bývalé panské sídlo bylo po připojení k černínské majetkové doméně zčásti zbořeno a upraveno k plnění nové funkce, ale spíše se zdá, že nikdy nepatřilo k honosným stavbám českého venkova, takže jeho proměna v účelovou budovu dvora zcela zakryla znaky bývalého sídla.

Zmíněný dosud nalezený jediný popis poplužního dvora se sídlem, nadto ještě velmi stručný, neumožňuje poznat jeho stavební podobu. Soudě podle analogií si ji však lze nejspíše představit jako obytné patrové stavení ve dvoře, mající v přízemí kuchyni a komoru a v patře prostory změněné v ratejnu, tj. velkou místnost sloužící k ubytování služebné čeledi s rodinami, lišící se od zbylé zástavby vsi zřejmě jen velikostí, použitým stavebním materiálem a snad rovněž jednoduchou výzdobou vnějších průčelí. Obdobné stavby stávaly v okolí Klatov např. v blízkých Petrovicích nad Úhlavou, v Drslavicích, v Úlohu a jinde. Ironií osudu však dosud nevíme, kde vlastně ležel spůlský poplužní dvůr. Poslední přímá zpráva o něm pochází z roku 1767. Zdá se, že krátce poté byl jako nadále nepotřebný rozdělen a zcela zanikl, neboť ho nezachytilo o něco mladší tzv. Josefské vojenské mapování³²⁾ a neuvádí ho ani Jaroslav Schaller v roce 1789, který zaznamenal jen ves o sedmdvaceti popisných číslech.³³⁾ Katastrální mapa vsi z roku 1837³⁴⁾ zobrazila jednotlivé usedlosti obklopující nepravidelnou protáhlou návěs s kaplí, kterou protéká Spůlský potok. Z uspořádání usedlostí lze opatrně usuzovat, že bývalý panský dvůr s tvrčí, později rozparcelovaný, stával snad v jižní části zástavby, prokazující pravidelnější tvar pozemků.

Spůle je příkladem vývoje vsi od prvotní rozdrobenosti ke konstituování samostatného statku s panským sídlem, jeho postupnému úpadku a zániku a opětovnému poklesu vsi

na součást významnějšího majetku. Tamní panské sídlo neznámé stavební podoby, nedosahující jistě běžného standardu panských sídel té doby, sloužilo majitelům přibližně sto let. Poté ztratilo funkci, majitelé ho využívali jen k zajištění provozu poplužního dvora, s nímž nakonec beze stopy zaniklo. Obdobným vývojem prošly desítky jiných vsí českého venkova, ovšem vývoj Spůle dokumentuje poměrně velké množství písemných dokladů, což ji činí zajímavou.

Poznámky: 1) Karel, Tomáš – Krčmář, Luděk, Panská sídla západních Čech. Plzeňsko, Praha 2006. 2) Ein Berneregister des Pilsner Kreises vom Jahre 1379, ed. Emler, Josef, Abhandlungen der königl. böhmischen Gesellschaft der Wissenschaften vom Jahre 1875 und 1876, Praha 1878, s. 11, č. 20. 3) Archiv český čili staré písemné památky české i moravské, sebrané z archivů domácích i cizích, svazek 36, s. 419 - 420, č. 47. 4) Národní archiv (dále NA) – Desky zemské větší (dále DZV) 15, fol. J 28 - 28v. 5) NA – DZV 4, fol. K 16v, totéž Desky zemské Království českého, řada I. Kvaterny trhové, ed. Vavroušková, Anna, svazek 2, Kvaterny trhové běžný červený od léta 1542 - 1543, Praha 1935, s. 268, č. 643. 6) NA – DZV 252, fol. B 20v. 7) Pešák, Václav, Berní rejstříky z roku 1544 a 1620, Praha 1953. 8) Oehm, Vincenc, Protokol reformační komise, konané r. 1628 v krajích Bechyňském, Prachenském a Plzeňském, Věstník Královské české společnosti nauk, třída filosoficko-historicko-jazykozpytná, ročník 1897, Praha 1898, s. 27. 9) Berní rula 2. Popis Čech r. 1654, ed. Doskočil, Karel, díl 1, Praha 1953, s. 484. 10) NA – DZV 41, fol. L 11v - 13v, vklad z roku 1543. 11) NA – Stará manipulace, sign. C 215/J 1, svazek 1, fol. 44. 12) NA – Genealogická sbírka Dobřenský, i. č. 412, Janovský z Janovic. 13) Oehm, Vincenc, Protokol, c. d., s. 26. 14) Břek, Tomáš Václav, Dějiny konfiskací v Čechách po r. 1618, část první, Praha 1882, s. 214 - 215. 15) NA – Stará manipulace, sign. C 215/P 25, fol. 89 - 90. 16) K tomu srovnej NA – Genealogická sbírka Dobřenský, i. č. 833, Příchovský z Příchovic. 17) Údaje viz Berní rula 2. Popis Čech r. 1654, c. d., s. 460-461, 474 a 476. 18) Genealogické údaje viz NA – Genealogická sbírka Dobřenský, i. č. 1188, Vidršpergár z Vidršperka. 19) Soupis poddaných podle víry z roku 1651, Plzeňsko - Klatovsko, ed. Zahradníková, Magda, část 2, Praha 2003, s. 514 - 517. 20) NA – DZV 317, fol. Q 6v - 9. Fólia s vkladem jsou silně poškozená, takže některé souvislosti smlouvy nejsou zcela jasné. 21) Genealogické údaje viz NA – Genealogická sbírka Dobřenský, i. č. 1188, Vidršpergár z Vidršperka. 22) NA – DZV 80, fol. C 29 - D 1. 23) NA – DZV 406, fol. C 29 - D 2v. 24) NA – DZV 493, fol. A 29v - B 1v, vklad z roku 1717. 25) NA – DZV 162, fol. F 9v - H 7v, citovaná pasáž na fol. G 19 - 19v. 26) NA – DZV 591, fol. E 6 - 7v. 27) NA – DZV 162, fol. Q 25 - 26v a DZV 595, fol. K 30v - L 4. 28) NA – DZV 597, fol. C 26 - D 4v a fol. H 8v - 13v, vklad z roku 1767. 29) Tamtéž, fol. D 4v - 14. K dějinám drslavickeho statku blíže Úlovec, Jiří, Tvrz a zámek v Drslavicích u Klatov, Muzejní a vlastivědná práce/Časopis Společnosti přátel starožitností 35/105, 1997, č. 1, s. 1 - 16. 30) NA – DZV 597, fol. H 8v - 13v. 31) NA – DZV 606, fol. G 30 - H 3v. 32) NA – Josefské vojenské mapování, sekce č. 205. 33) Schaller, Jaroslav, Topographie des Königreichs Böhmen, Zwölfter Theil, Klattauer Kreis, Praha a Vídeň 1789, s. 49, č. 3. 34) NA – Indikační skici, Klatovsko 435, katastrální mapa obce Spůle.

Anastyulóza části gotického portálu na hradě Lukov

Radim Vrla

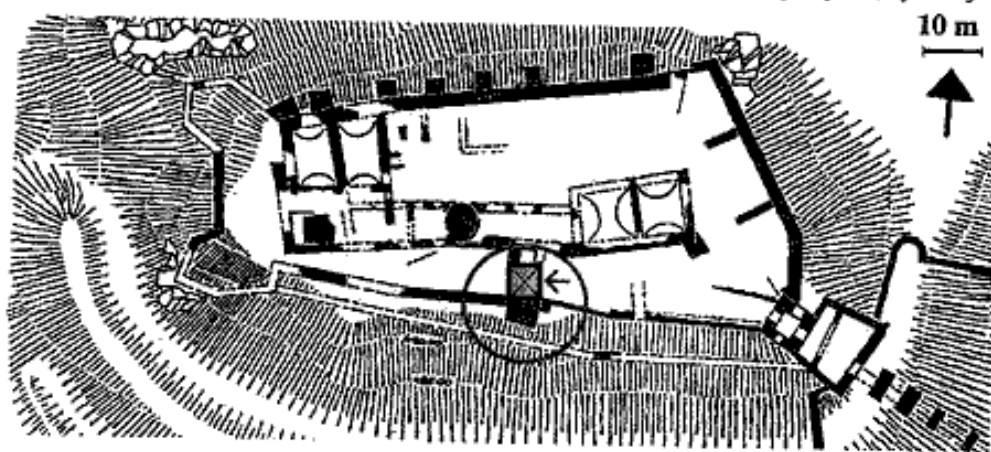
V rámci dlouhodobé akce památkové obnovy zřícenin hradu Lukov (k. ú. Lukov, okr. Zlín) byly v posledních letech prováděny poměrně náročné práce na záchraně objektu bývalé jižní brány, který v závěrečné době existence hradu tvořil rizalit, výrazně předstupující před vnější líc jižního palácového traktu hradního jádra (srov. Kohoutek, J. 1995: Hradý jihovýchodní Moravy. Zlín, s. 63, obr. 62, 63).

Zmíněný objekt, nazývaný v literatuře též „raně gotická brána“, prošel nesmírně složitým stavebním vývojem, jehož

hradu a jeho postupné proměny v ruinu. Postupná destrukce horních částí objektu způsobila proražení klenby zmíněného sklepa, který byl pak postupně zaplněn sutí.

Složitě utvářený objekt jižní brány byl donedávna ve velmi špatném technickém stavu, který bylo nutno, v rámci postupné památkové sanace hradu, řešit (kvalitní projektovou dokumentaci zpracoval Ing. Arch. Pavel Šimeček). Dalším problémem zde byla i výrazová nevhodnost starších záchranných prací, využívajících betonu.

10 m

Hrad Lukov, schematický půdorys hradního jádra s vyznačením polohy jižní brány. Šipka označuje vstupní průčelí brány, nalevo od objektu brány se nachází plocha jižního parkánu (podle: Kohoutek 1995, obr. 59).

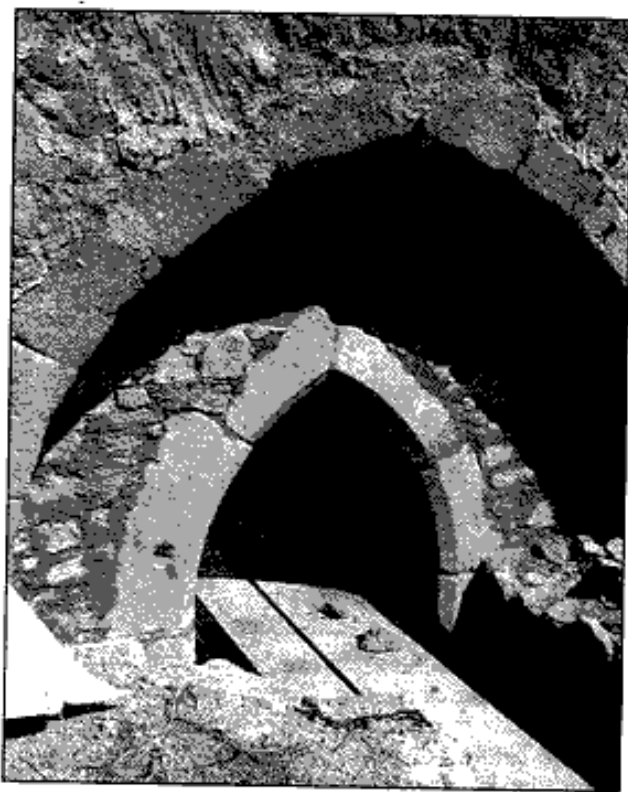
jednotlivé fáze dnes nejsme schopni zcela rozlišit. Pro zjednodušení se omezíme pouze na popis dvojice fází základních, do kterých lze dlouhodobou existenci objektu spolehlivě rozdělit (o stavebním vývoji této části hradu bude obšírněji pojednáno jinde).

V první fázi, kladené již do 13. století (Kohoutek 1995, viz výše, s. 56), došlo u části jižní fronty staršího hradního jádra k přihrazení poměrně úzkého prostoru, v jehož východním čele se nacházela hranolová vstupní věž, pravděpodobně umístěná v trase starší přístupové

cesty. V následném období došlo zřejmě k významnému poškození této vstupní věže (snad v souvislosti s válečnými událostmi 2. poloviny 15. století) a v rámci pozdějších stavebních úprav došlo ke změně vedení přístupové trasy. Věž tedy pozbyla svého původního účelu a její torzo bylo pojato do nápadného rizalitu, který rozšiřoval obytné prostory složitě utvářeného jižního palácového traktu. Do přízemí věže, tedy do prostoru bývalého průjezdu, byl vložen drobný, valeně klenutý sklípek, přístupný jednak z interiéru zmíněného jižního traktu, jednak z prostoru jižního parkánu, který vznikl v místech původní plochy, přihrazené k jádru. Jeho hradba byla posunuta dále k jihu a terén v jeho ploše navýšen násypem. Do zmíněného sklípku tedy v této stavební fázi vedla z parkánu klesající vstupní šje se schodištěm, ústící do poměrně úzkého portálu (je pravděpodobné, že jeho ostění sem bylo přeneseno z jiné části hradu). Ten byl nyní osazen v zadržce mohutného vnitřního portálu původní vstupní věže. Tyto úpravy probíhaly postupně od přelomu 15. a 16. století. Popsaná situace byla zřejmě uchována až do doby opuštění

V rámci záchranných prací po roce 2000 byla v první řadě z velké části vytěžena zmíněná suť, vyplňující prostor sklípku. Při této příležitosti z ní bylo vyzvednuto, mimo jiné, i několik pozoruhodných architektonických detailů. Umělecky nejhodnotnějším je blok nadpraží dveřního (?) otvoru s dvojicí erbů (pravděpodobně Smil Kuna z Kunštátu a Ludmila Berková z Dubé a Lipé). K pozoruhodným nálezům patřil i soubor čtyř bloků horní části ostění hrošitého

portálku, jehož svislé stojky byly zachovány v původním uložení, v torzu zmíněného vstupu do sklepa z jižního parkánu.

Hrad Lukov, pohled na portál po dokončení prací.

Hrad Lukov, pohled na západní průčelí jižní brány v průběhu odstraňování sutového závalu. Horní část lomeného oblouku vnitřního portálu zrušené brány, ve spodní části snímku jsou patrné horní části dvojice svislých stojek vstupního portálku do sklípku

Hrad Lukov, osazení prvního bloku ostění (vpředu J. Holík, vzadu D. Juříček).

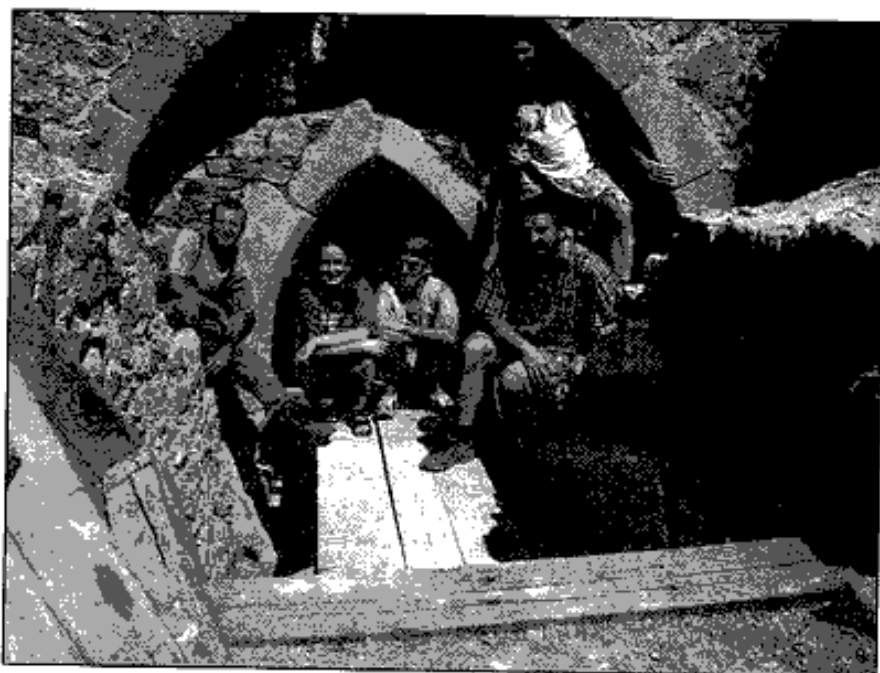
Hrad Lukov, detail překlady goticko – renesančního portálu s heraldickou výzdobou, nalezeného v suti.

Hrad Lukov, pohled na sesazené části ostění portálu.

Hrad Lukov, záběr na čtveřici bloků horní části ostění vstupu do sklípku po orientačním sestavení na podlaze prostoru.

Hrad Lukov, část účastníků prací před obnoveným portálem (zleva: D. Juříček, E. Lidáková, J. Ohřivář, J. Dražil a autor).

Protože nebylo pochyb, že bloky nalezené v sutí a dvojice svislých stojek tvoří součásti jediného, kompletního ostění, bylo rozhodnuto, že v rámci záchranných prací na

navrácen na původní místo, technicky je (v rámci možností) zabezpečen proti odcizení a poučenému návštěvníku umožní vnímat další část nesmírně bohatých stavebních dějin tohoto významného moravského hradu.

objektu jižní brány bude provedena jeho anastyulóza. Akce se nakonec uskutečnila 26. července 2007 a na jejím úspěchu měli významný podíl i členové Spolku přátel hradu Lukov a zlínské pobočky KAS. V první fázi byl zhotoven podpůrný, dřevěný ramenát, na který byly postupně uloženy všechny čtyři bloky ostění, jejichž ložné plochy byly opatřeny vrstvou malty. Po vyrovnání bloků bylo provedeno dílčí doplnění horní části hmoty zdi, jejíž součástí byl předmětný portál. Zazdívka byla provedena pouze v nutném, „zpevňujícím“ rozsahu, nebyla obnovována v plné výši. Z tohoto důvodu zůstal zachován průhled z interiéru, umožňující vnímat oba, časově nesouvisející otvory, rozměrný portál brány i drobný vstup do sklepa.

Opětovné sestavení ostění portálu považují, vzhledem k výše uvedeným důvodům, za optimální. Soubor kamenických prvků je tedy dnes

Několik poznatků o tvrzi a zámku v Pačejově

Martin Kríž

Pačejov leží v regionu vyhraněném Nepomuckou vrchovinou a Blatenskou pahorkatinou mezi městy Plánice a Horažďovice (okr. Klatovy) v nadmořské výšce 563 m. Počátky středověkého osídlení tohoto území lze klást do sklonku 12. a počátku 13. století. První zmínku o vsi máme z roku 1237, kdy král Přemysl Otakar I. daroval platy z několika vesnic v Prácheňském kraji klášteru sv. Jiří na Pražském hradě. Mezi jmenovanými všemi nalezneme i Pačejov. V majetku kláštera pak ves zůstala až do roku 1305, kdy Pačejov a sousední Velenovy získal jakýsi Kolda.¹⁾

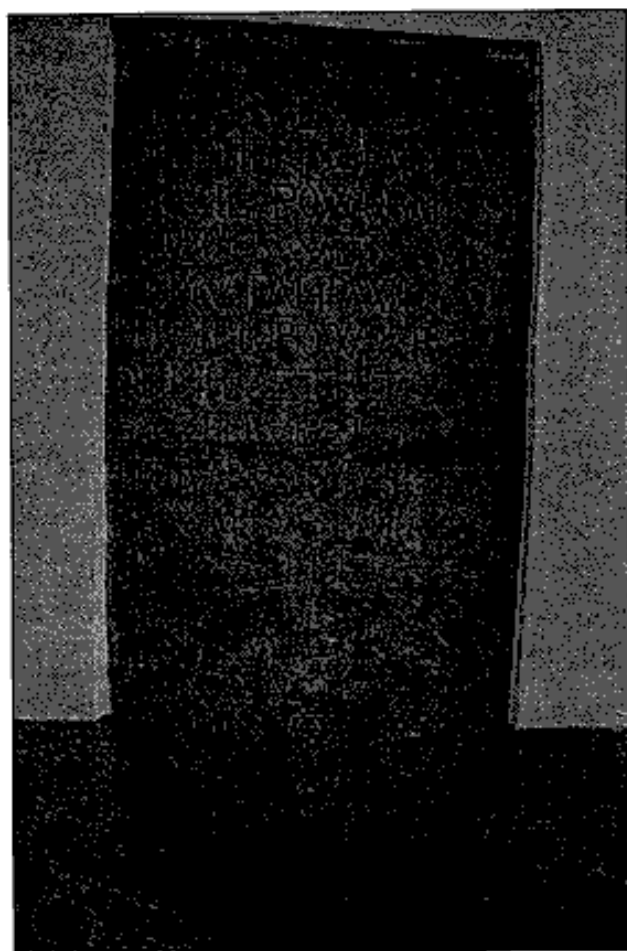

Průčelí zámecké budovy (foto M. Kríž 2007).

Vybudování tvrze, jejíž podobu neznáme, můžeme předpokládat už na přelomu 14. a 15. století za pánů z Dlouhé Vsi. Jejím zakladatelem by mohl být některý z potomků Oldřicha z Dlouhé Vsi. Jasně zmínky o tvrzi

máme však až ze 16. století. Na sklonku 15. století se Pačejov dostal do rukou Častolara z Dlouhé Vsi. Ten sídlil v letech 1517 – 1534 v Kotouni u Oselec. Ves, dvůr a tvrz Pačejov po něm pak zdědil v roce 1545 jeho syn Mikuláš Častolar z Dlouhé Vsi. Pak vystřídala tvrz ještě několik majitelů a v roce 1572 se Pačejov dostal do rukou Konráda Pernkloba ze Šenraitu.²⁾ V jeho rodě se pak Pačejov udržel až do druhé poloviny 17. století, kdy zdejší sídlo ztratilo svoji rezidenční funkci. Po smrti Jana Viléma Pernkloba ze Šenraitu se muselo o Pačejov podělit šest jeho synů.³⁾ Ti se nakonec rozhodli v roce 1667 drobný statek prodat Ignáci Karlovi, hraběti ze Štemberka, který vlastnil nedaleké Horažďovice. Připojením k Horažďovicím se tvrz, v té době již zcela jistě přestavěná na zámeček, stala jen sídlem hraběcích úředníků, kteří dohlíželi na zdejší hospodářství.⁴⁾ Statek se zámek zůstal v držení majitelů horažďovického panství, z nichž žádný už o Pačejov jako sídlo neměl zájem, až do roku 1945.

Na přelomu 19. a 20. století bylo v zámku sídlo správy lesního úseku a revíru Pačejov. Zároveň zde byly i byty zaměstnanců. Byt na zámku měl knížecí lesní František Bílek s manželkou Antonií, dále zde bydlela rodina nadlesního a vdovy po hajných Málková a Klímová a další.⁵⁾ Po první světové válce se do vsi vrátil pačejovský občan Karel Benedikt, oženil se a neměl kde s rodinou žít. Obec mu tehdy přidělila malý byt na zámku. Po pozemkové reformě se však manželům Benediktovým podařilo zámek v roce 1924 koupit. Kupní smlouvu podepsala Kateřina Benediktová a za prodávajícího, tehdy nezletilého majitele horaž-

Náhrobní kámen na zámku (foto M. Kříž 2007).

řovického velkostatku Ferdinanda Kinského, jeho opatrovník Rudolf Ferdinand Kinský.⁶⁾ Noví majitelé nechali v roce 1936 vyměnit na zámku starou šindelovou krytinu za tašky. Při této úpravě byl na trámu krovu objeven vypálený leto-počet 1836.⁷⁾

Před zámkem se rozkládá hospodářský dvůr, který v roce 1757 obhospodařoval 252 strychů a 2 větele polí, 7 strychů pastvin a 98 větelů luk. Dále k němu patřilo několik rybníků, hospoda, ovčín a draslárna.⁸⁾ Dvůr byl od konce 18. století pronajímán různým majitelům až do pozemkové reformy v roce 1923, kdy byl včetně zámku rozparcelován. V roce 1924 získal dvůr dva nové vlastníky – Josefa Jindru a Matěje Vaňka. Ti tehdy koupili hospodářské objekty dvora před zámkem. Budovy pak přestavěli na obytná stavení.⁹⁾ Dvůr tak zůstal rozdělen až do současnosti.

Opěrné pilíře krátkého křídla před opravou (foto J. Smitka).

Krátké křídlo po opravě (foto M. Kříž 2007).

Na průčelní zdi zámku je umístěn přímo ve fasádě náhrobní kámen, který sem byl přenesen patrně z původního pačejevského kostela. Ten byl zbourán v roce 1871. Mohlo se tak stát ale už při úpravách kostela v roce 1695. Na náhrobním kameni je dobře čitelný nápis: „Léta Páně 1622 22 Decembris Pán Bůch ráčil povolati s tohoto světa urozenou paní Worssilu Pemklovou, rozenou Deim a Zřítěže a na Pačejevě – očekávající radostného z mrtvých vstání. Amen.“¹⁰⁾

Půdorys zámku má tvar zrcadlově obráceného písmene L. Objekt je postaven z větší části z cihel, ale některé jeho stěny mají v sobě zabudovány zcela evidentně starší kamenné části. Jedná se zejména o odvrácenou stranu průčelí (kratšího křídla), kde se dochoval kamenný opěrný pilíř vybudovaný z lomového kamene a opracovaných kamenných kvádrů. Před ním se nad terén zvedá mohutná klenba sklepa, která je přikryta z venkovní části betonovým krunýřem. Podle informací současné majitelky zámku paní Benediktové není objekt zámku z větší části podsklepen. Má se zde nacházet pouze vstup do zmíněného sklepa, který se rozkládá těsně vedle zámecké budovy. Do rozlehlejších sklepů byl údajně vstup v blízkém hospodářském objektu (dnes obytné stavení). Toto podzemí mělo podle pamětníků zasahovat pod zahradu „V ohradě“ v těsné blízkosti zámečku. Zde se nachází dnes téměř zapomenutá studna, která se nazývala Pivovarka.¹¹⁾

V roce 1940 došlo v těsné blízkosti zámku k zajímavé události. Na políčku, které se zde nacházelo, se náhle propadla do země kráva. Tu se podařilo z jámy vyprostit a po ohledání propadliny se zjistilo, že se jedná o další staré sklepení.¹²⁾ To je na zahradě k vidění dodnes. Přístup do něj je však jen malým otvorem. Kolem se nacházejí ještě nízké zbytky starých zdí.

Pokud budeme předpokládat založení pačejevské tvrze a poplužního dvora na přelomu 14. a 15. století, jednalo se nejprve o gotické panské sídlo neznámé podoby, které bylo pravděpodobně koncem 16. století renesančně přestavěno zřejmě Pemkloby ze Šenraitu.

Po původních budovách tvrze, které zcela evidentně nekopírovaly současný půdorys zámku, se zachoval zmíněný opěrný pilíř a část zdiva kratšího křídla, propadlý sklep, sklep přístupný ze zámku, ale nacházející se mimo jeho půdorys a nízké zbytky zdiva v okolí propadlého sklepa. P. Rožmberský si povšiml zřetelné upravy hrany svahu za zadním průčelím zámku. Vyrovnaný terén silně připomíná zbytek parkánu.¹³⁾

Renesanční sídlo se dočkalo evidentně dalších úprav v 18. a 19. století. Traduje se, že zámek měl zcela vyhořet v roce 1836, což má dokládat zmíněný letopočet na krovu.¹⁴⁾ Tato událost však není nikde písemně doložena. Pokud by se tak stalo, mohli bychom předpokládat radikálnější úpravy právě po tomto roce. Bohužel do interiéru zámku, který stále slouží jako byt, jsem neměl možnost nahlédnout.

Poznámky: 1) Sedláček, A.: Hradý, zámky a tvrze Království českého XI. Praha 1897, s. 216. 2) Viz pozn. 1. 3) Halada, J.: Lexikon české šlechty III. Praha 1994, s. 136. 4) Klečka, J.: Historie obcí Pačívských od dob nejstarších až

po skoro nedávné, jakož i o šlechtických rodech na zdejších statcích sedících a další zajímavosti z okolí. Vlastním nákladem, 2004. 5) Kronika obce uložená ve Státním okresním archivu v Klatovech. 6) Kopie kupní smlouvy uložená u kronikářky obce Pačejov paní Boženy Behenské. 7) Viz pozn. 5. 8) Viz pozn. 4. 9) Viz pozn. 5. 10) Kříž, M.: Pačejov – toulky minulostí obce. Klatovy 2007, s. 28. 11) Ústní informace od současné majitelky zámku paní Benediktové, kterou potvrdila i kronikářka obce paní Behenská. 12) Soukromé zápisky kronikářky obce paní Behenské. 13) Ústní informace P. Rožmberského. 14) Viz pozn. 12..

Příspěvek k situování sídla Hrabšiců v Ostrově

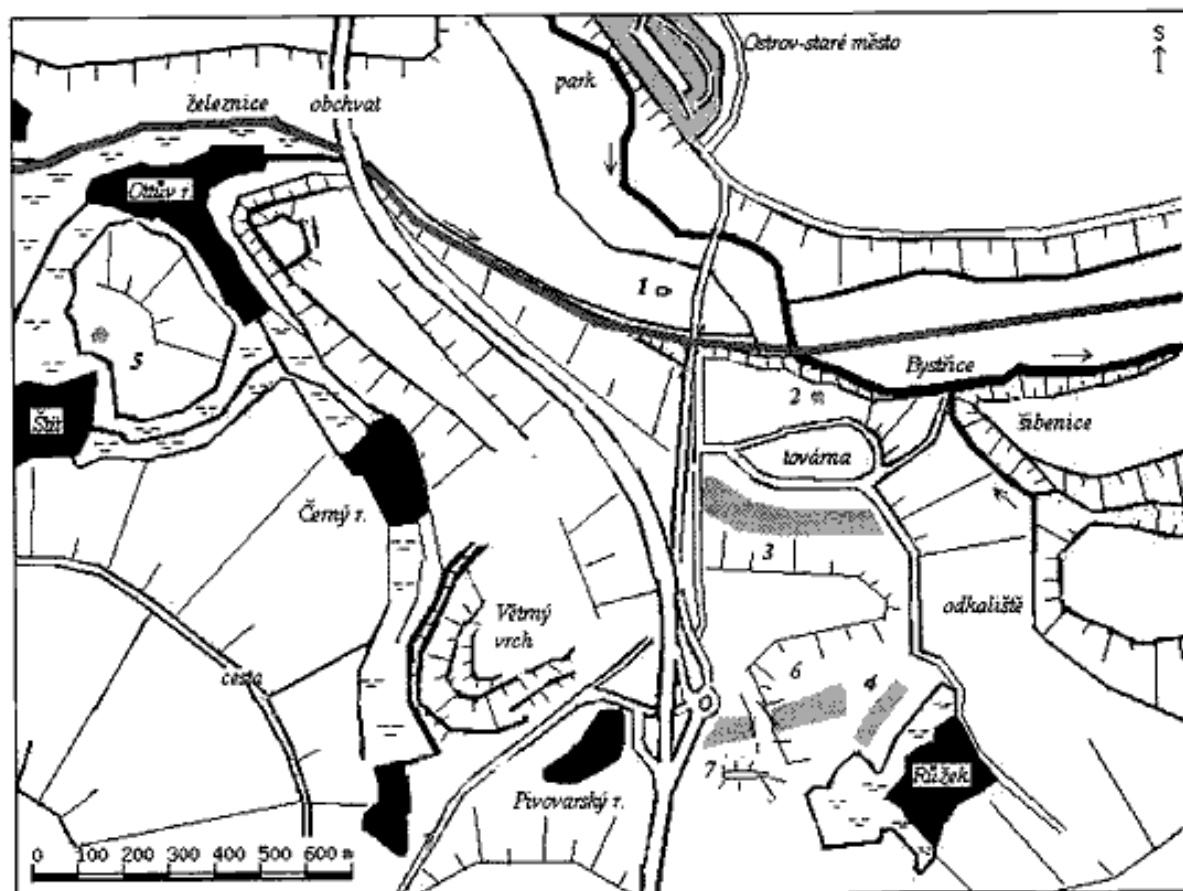
Lukáš Hanzl

Lokalita se podle jazykovědce A. Profouse (1951, 300) nazývala původně podle svého zakladatele Slávka z Oseka (1188 – 1226) Zlawcowerde – Slávkův Ostrov. V písemných pramenech je k roku 1207 zmiňováno potvrzení majetků i patronátu nad zdejším kostelem klášteru v Oseku. Tato listina je ale pozdějším falzem (Fiala 2001a, 25). První spolehlivá písemná zmínka o Ostrově (okr. Karlovy Vary) pochází z roku 1272, kdy Přemysl Otakar II. potvrdil oseckému klášteru patronátní právo ke kostelu (Fiala 2001a, 25). V této době Ostrov Hrabšicům již nenáležel, neboť jej velmi pravděpodobně král odňal již roku 1269 Borešovi z Oseka.

Počátky vsi jsou kladeny s odkazem na datování portálu kostela sv. Jakuba Většího do první třetiny 13. století

(Benešová – Soukupová 1978, 50). Zánik vsi je předpokládán před rokem 1331, kdy je již zmiňováno město Ostrov (Urban 1959, 12; Fiala 2001b, 29).

Je velmi pravděpodobné, že ve vsi, která v té době byla již centrem celé oblasti, se kromě kostela nacházelo i nějaké sídlo Hrabšiců, nebo alespoň jejich správce, přestože žádný pramen o něm přímo nehovoří. Jako neslibnější se jevila lokalizace tohoto sídla do těsné blízkosti kostela (Zeman 2001, 28; Hanzl 2005, 8). Ten stál pevně na nejvyšší štěrkové terase Bystřice. Terén zde ale nebyl pro založení takového sídla nejvhodnější. Ves je starší literaturou situována do prostoru údolí říčky Bystřice (Zeman 2001, 28). Tuto verzi bude nutno opustit, což v následujících řádcích vysvětlím.

Mapa stop osídlení 13. století v krajině jižně od Ostrova: 1 kostel sv. Jakuba, 2 místo ojedinělého nálezu keramiky, 3 plocha za průmyslovou zónou, 4 plocha u Růžku, 5 místo nálezů stř. keramiky na ostrově za Ottovým rybníkem, 6 a 7 plocha s četnými nálezy kolonizační keramiky.

v jižním směru od Ostrova. Zdejší terén je mnohem vhodnější pro založení pluziny. Četné nálezy keramiky 13. století potvrdily mou domněnku, že osídlení se nacházelo především v této poloze (Hanzl 2007, 89). Na rozdíl od starších teorií máme nyní exaktní důkaz existence osídlení v tomto prostoru, tedy jihovýchodně od kostela sv. Jakuba Většího. Ke struktuře vsi lze říci pouze to, že nálezy se koncentrují na dvou místech, u dnešní průmyslové zóny (na obr. poloze označené 2 a 3) a u rybníčku Růžku (poloha 4). U Růžku se navíc vyskytuje keramika z mladší doby bronzové. Obě místa jsou oddělena mírnou terénní vlnou, takže není vidět z jednoho na druhé. Vzdálenosti mezi nimi se pohybují okolo 0,5 km. Je tedy zřejmé, že zdejší osídlení mělo více ohnisek a to nejméně tři, možná až sedm. Tento typ osad se objevuje ve 12. a 13. století i jinde v Čechách.

Dle posledních zjištění se četné stopy osídlení 13. století nachází i u kruhového objektu pod Větrným vrchem a odtud se táhnou podél terénní hrany východním směrem (poloha 6, 7). I zde je přítomna keramika mladší doby bronzové, včetně jedné srpové čepele z obecného křemene. Další dva střepy tentokrát hradištního stáří připouštějí úvahu o hradištním osídlení v této poloze.

Za pozornost stojí ostrov obklopený mokřadem, ležící jihozápadním směrem od Ostrova – starého města. Jeho rozloha dosahuje 10 ha. Tato poloha je přírodní rezervací a sběry je tu tudíž nemožno realizovat. Přesto i zde jsem našel tři

blíže datování (poloha 5). Přes absenci přímých důkazů jde o velmi zajímavou polohu, která by si budoucně zasloužila větší pozornost.

Ostrov nabízí výbornou možnost studia typického centra újezdu z počátků kolonizace v této oblasti, prozatím však nemůžeme předpokládat sídlo Hrabšiců blíže lokalizovat. Nejnovější poznatky o struktuře původní vsi naznačují větší množství variant. Výše zmíněný ostrov by se pro umístění sídla hodil nejvíce, skýtal by dostatek prostoru. Jedná se o nejlépe chráněnou polohu v celém okolí. Také můžeme, i když prozatím s jistou dávkou opatrnosti, uvažovat o možnosti, že dějiny zdejšího osídlení sahají mnohem hlouběji do doby hradištní, než se dosud soudilo.

Prameny a literatura: Benešová, K. – Soukupová, H. 1978: Předrománská a románská architektura v západních Čechách. Plzeň; Fiala, J. 2001a: Počátky tržní osady. In: Dějiny města Ostrova. Ostrov, s. 25 – 26; Fiala, J. 2001b: Město královské. In: Dějiny města Ostrova. Ostrov, s. 29; Hanzl, L. 2005: Nejstarší opevněná šlechtická sídla na východním Loketsku ve 13. století, České památky 1-2/2005, s. 8 – 11; Hanzl, L. 2007: Proměny středověkého osídlení v centrálních oblastech Karlovarska. Diplomová práce. Plzeň; Profous, A. 1951: Místní jména v Čechách, jejich vznik, původní význam a změny III. Praha; Urban, J. 1959: Ostrov, město pod Krušnými horami. Ostrov; Zeman, L. 2001: Poloha a zástavba raně středověké osady. In: Dějiny města Ostrova. Ostrov, s. 26 – 28.

Drobnosti, dodatky, opravy, informace, zajímavosti, ohlasy

Orlík v roce 2007 – ohlédnutí

Díky velice dobrým klimatickým podmínkám, i přes poškození provozního objektu na počátku jara, byl hrad pro veřejnost zpřístupněn již od počátku května. I přes počáteční obavy bylo toto rozšíření návštěvní doby hojně využíváno turisty. Hrad byl otevřen do konce září 2007. Návštěvnícky provoz zajišťovala správa hradu Castrum o.p.s. Návštěvnost na hradě Orlík v roce 2007 byla cca 8300 osob, z čehož vlastní kulturní pořady navštívilo cca 3400 osob.

Hradní areál tak ožil ve dnech 5. – 6. července opět dobovým rejmem „Lasti a strasti středovku“. Návštěvníci mohli shlédnout vystoupení šermířská, divadelní a hudební. Mnohé pány oblužovaly tanečnice. Pro ty menší byla připravena opět řada soutěží. Vše to hemžení doplňovali rozliční řemeslníci a trhovci nabízející svůj um a rukodělné výrobky. Již tradičně též bylo největším lákadlem pečeni chleba a koláčů, které i přes velikost historické hradní pece nikterak náporu zájemců nestačí, zřejmě i umem pakařova a jeho kuchtiček. Nutno zmínit i hojně navštěvovaný a oblíbený koutek s dravci. Nechyběla ani holota žebračka, neuniknuvší ruce popravěho. Ve dnech 18. – 25. srpna proběhl 6. ročník filmového festivalu pod tématem „Bývali Čechové“ a 15. – 16. září v rámci Dnů Evropského dědictví – dnů památek byl hradní areál zpřístupněn zdarma veřejnosti.

Práce společnosti Castrum o.p.s. a dobrovolníků byla v roce 2007 zaměřena převážnou měrou na zajištění malé údržby, návštěvníckého provozu a kulturních akcí na hradě Orlík nad Humpolcem. Mezi větší finanční výdaje společnosti patřila realizace opravy provozního objektu na hradě Orlík a prací spojených s opravami poškozené části střechy kuchyně a výstavbou nového přístavku na dřevo. V rámci stavebních aktivit společnost Castrum v roce 2007 zajišťovala tyto hlavní práce: čištění části valů a přikopů od náletových dřevin, nákup a dopravu betonu pro osazení kůlů nové vstupní brány do hradu, oprava výmazu chlebové pece, položení lepenky na sítěch chlebové pece, nákup, doprava, a položení střešních latí na přístřešek chlebové pece, nákup šindele, instalace šindele na sítěch chlebové pece, přípravné práce pro provedení přístřešku na palivové dřevo a řezivo za renes. palácem, úhrada prací spojená s montáží přístřešku, nákup a doprava střešních latí, nákup šindele, instalace šindelové krytiny na nový přístřešek na dřevo, nátěry

šindelové střechy u bašty, nátěr dveří bašty a oken provozního objektu, záhozy archeologických sond v profilu renesančního paláce. Správa hradu děkuje všem zainteresovaným organizacím i jednotlivcům za finanční podporu, dotace, materiál a pomoc. Bohužel však hrad Orlík v první polovině roku 2007 podválně navštívili zloději druhotných surovin a poškodili provozní objekt – zastřešenou obdélnou baštu v areálu dolního hradu. První z lupičů byli policií ČR vypátráni, po druhých se nadále pátrá.

Stavební aktivity města Humpolec: V roce 2007 byla prováděna další oprava hradních objektů financovaných z rozpočtu města Humpolec s příspěvím 30% nákladů Krajem Vysočina z dotace na obnovu kulturních památek v kraji. Práce byly zaměřeny na opravu a podchycení zdiva při SZ nároží renesančního paláce. Vlastní opravě předcházely archeologický průzkum, prováděný Archeologickým ústavem AV ČR ve spolupráci s Muzeem a galerií Orlických hor Rychnov nad Kněžnou. Odhalena byla část sesuté severní stěny renesančního paláce až po styk s rohovou věžicí. Výzkum opět podhalil dvířka do historie vlastního objektu a jeho spletitého vývoje, hlavně stavebního. Mezi zajímavé detaily patří zjištění, že dnes takřka zasypaný suterén části renesančního paláce byl zřejmě kryt trámovým stropem s povaly. Komunikační chodbičku na vlastní věžici nebylo možno z důvodu rozsáhlých dřívějších poškození možno nalézt a tak je do budoucna naplánován výstup na věžici v případě zajištění dalších finančních prostředků dřevěným schodištěm, s nutnou obnovou obvodové zdi věžice. Výzkum a oprava vnější strany severní stěny paláce byla velice komplikovaná vysokým suťovým kuželem, a vysokými finančními nároky na jeho případný celkový odkop. Výzkum tak podhalil pouze konstrukce nutné pro vlastní zajištění a nadezdění nadzemní části zdiva. Z průzkumu vyplývá, že proti vnitřní přičce paláce vystupuje vně zdivo zatím neznámé konstrukce a účelu. Na tuto partii dále navazují zbytky lícovaného zdiva s náběhy na mohutné základové opěrné pilíře (skarpy), zřejmě nezbytné stavební zajištění při založení zdiva paláce na okraji skalního masivu, dodatečně ještě zesílené rohovou věžicí.

Při přesazování náletového buku v SZ nároží severní hradby za renesančním palácem došlo k odhalení vnitřního líce nárožního zdiva, chránící vlastní palác ze severu.

Při opravě brány vstupní brány byly před vstupem do hradu dokumentovány zbytky zdívaní zaniklé brány představující stávající dochované nadzemní konstrukce navazujícího objektu vlevo od vstupu, kde v roce 1992 při zahájení stavebních oprav zřejmě došlo nedostatkem informací při opravě zdívaní ke zkomolení nálezev situace. Průjezd brány zděnou konstrukcí předstoupoval východní líc budovy navazující a dříve nalezený odsok v lici zdívaní této stěny (cca 20 cm) byl zřejmě špaletou otvoru umožňující flankování podél sousedního objektu z profilu průjezdu brány.

V závěru stavební sezóny byly zahájeny stavební práce pro webovou kameru sloužící k ochraně objektu proti vandalům, a dále v případě věže i k prezentaci panorama okolí města v pohledu z hradištní věže. V rámci tohoto záměru došlo k rekonstrukci části nároží druhého nadzemního patra brány do horního hradu v návazání na zdívaní věže, s doplněním detailu okna. Rekonstrukce byla provedena dle dobových fotografií a ikonografií. Velký dík v tomto případě zasluhuje pan Josef Zmek za poskytnutí kopie historického snímku z počátku 20. století zachycující tuto část hradu před destrukcemi.

Plánované opravy hradu Orlik v roce 2008: S ohledem na návrh rozpočtu Města Humpolec a možnosti získávání dotací je navrženo k realizaci zahájení I. fáze opravy havarijního poškození severní stěny bastionu a přiléhající části severní hrady za palácem v areálu dolního hradu, v případě získání vyšších finančních dotací budou další práce zaměřeny na dlouhodobě nedodělané poškozených částí zdívaní v horním hradu a úpravy věžice při renesančním paláci. Na opravy se Město Humpolec pokusí získat dotace od Krajského úřadu kraje Vysočina z programu na obnovu kulturních památek a od Ministerstva kultury ČR z Havarijního programu.

V souběhu s pracemi stavebními bude nutno provést záchranný archeologický výzkum předmětné části bastionu a severní hrady. Práce archeologické budou realizovány Archeologickým ústavem AV ČR ve spolupráci s Muzeem a galerií Orlických hor.

Hlavní aktivity správy hradu stavebního charakteru budou zaměřeny na pokračování postupné výměny eternitových šablon na budově kuchyně za štípaný šindel.

František Kocman

Časopis Společnosti přátel starožitností – oznámení.

Časopis Společnosti přátel starožitností, v současné době vycházející pod názvem Muzejní a vlastivědná práce – Časopis Společnosti přátel starožitností v 115. ročníku, představuje tradiční, mezinárodně ceněný a svou orientací na historickou vlastivědu nezastupitelný recenzovaný časopis. Současná spolupráce mezi Společností přátel starožitností a Národním muzeem při jeho vydávání je následkem administrativního zásahu tehdejší státní moci z roku 1962, kdy bylo vydávání časopisu převedeno na Národní muzeum. Po jeho návratu Společnosti přátel starožitností v roce 1990 byla vzhledem k reálným možnostem financování tohoto periodika ze strany MK ČR respektována potřeba časopisu, jehož důležitost byla MK zdůrazňována, nadále vydávat ve spolupráci s Národním muzeem, což se pak k oboustranné spokojenosti dělo. V současné době však jak Národní muzeum, tak MK ČR výrazně změnilý svůj názor a přejí si, aby vydávání tohoto periodika skončilo. Národní muzeum jej má nahradit vlastní novou publikací, která dle jeho představ má být aktuální, živým, výhradně muzejním diskusním fórem. Výbor Společnosti přátel starožitností pochopitelně i s ohledem na nezastupitelnost a renomé časopisu, který je např. na půdě organizace EUROPA NOSTRA chápán jako obdivovaná součást evropského rodinného stříbra na poli odborných periodik vydávaných občanskými sdruženími, stejně jako na zavazující, více než stoletou tradici shledává představa zániku časopisu vydáním 115 ročníku zcela nepřijatelnou. Dovoluje si proto za této situace sdělit, že časopis bude péčí Společnosti nadále vycházet v prakticky nezměněné podobě a obsahu nadále, pouze z jeho názvu zmizí v roce 1962 vnučená Muzejní a vlastivědná práce. Vzhledem k nelehkému úkolu, který tím Společnosti nastává, budeme zavázáni za jakoukoliv formu podpory a pomoci. Pro členy Společnosti se předplatné časopisu stane, stejně jako tomu bylo do roku 1962, od roku 2008 součástí členských příspěvků. Ostatní zájemce a abonenty (zejména ty, kteří časopis doposud odebírali jiným způsobem), prosíme touto cestou, protože periodikum bude od 116 ročníku distribuováno Společností, aby své objednávky nadále adresovali na adresu Jitka

Matejku, Hostynská 13, 100 00 Praha 10, tel. 721801590, e-mail matejka@sfragkrizovka.cz. Autory žádáme, aby se s rukopisy nadále obraceli na výkonnou redaktorku (táž adresa), nebo na starostu SPS prof. PhDr. Tomáše Durdíka, DrSc. Archeologický ústav AV ČR, Praha, v.v.i., Letenská 4, 118 01, telefon 257014396, e-mail durdik@arup.cas.cz.

Děkujeme za pochopení a doufáme, že se nám i s pomocí co nejširší čtenářské obce podaří Časopis Společnosti přátel starožitností, jako orgán historické vlastivědy a interdisciplinární fórum historických věd zachovat.

Výbor SPS

Už jste četli...?

Zpravodaj muzea v Hradci Králové 32/2006. Zpravodaj obsahuje několik osobnostních článků, přírůstky archeologických sbírek za rok 2005 muzeí v Hradci Králové a Jičíně, z let 2004 a 2005 muzeí v Rychnově n. Kněžnou a Vrchlabí (nechybí nálezy z panských sídel), výsledky jednotlivých různých terénních a archeologických výzkumů, několik příspěvků týkajících se zaniklých středověkých vesnic, články od E. Ulrychové: Archeologické nálezy z hradu Kost (s. 163 – 176) a od P. Burgeta: Nálezy z tvrze v Brštanech (s. 183 – 202). Děkujeme za zaslání do knihovnyaslání Bibliografie památkové péče ze rok 2000, vydané knihovnou ústředního pracoviště Národního památkového ústavu v Praze v r. 2007 taktéž děkujeme.

V závěru roku 2007 vyšla dvě mimořádná čísla **Jihočeského Heroldu** (celkem 98 str.), kde pánové Milec a Daněk uveřejnili statek, týkající se Vítkovců. Jsou zde všechny jejich větve, jejich erby, rozrody a všechny dochované pečeti. Kontakt na vydavatele: danek@zoo-ohrada.cz.

Památky středních Čech XXI, 2/2007, časopis Národního památkového ústavu, ú. o. p. středních Čech v Praze, křídový papír, formát A 4, 76 stran, doporučená cena 60 Kč. Distribuce: tel. 274008285, e-mail: martinkova@stc.npu.cz. Z obsahu: J. Úlovce: Zaniklá tvrz a zámek v Krchlebech u Čáslavi s. 1 – 24, J. Žizka: Dvě podoby fasád zámku ve Zduchovicích s. 46 – 50. Jako samostatná příloha tohoto čísla vyšla **Ročenka 2006** (dto, 148 stran) – přehled činnosti středněčeského památkového pracoviště. Informace o pan. sídlech Brandýs n. L., Kostelec n. Č. Lesy, Loučeň, Mělník, Koleč, Petrovice u Milčína, Křivoklát, tvrzíště Hrádek u Kozojed, Komorní Hrádek, Jablonná n. Vlt., Vrchotovy Janovice, Buštěhrad, Čestín, Březno, Valečov, Bon Repos, Jirny, Mnšek p. Brdy, Dobříš, Zvoleněves, Hostivice, Březnice, Hořovice, Karlštejn, Konopiště, Veltrusy, Mnichovo Hradiště, Křivoklát, Krakovec, Točín, Žebrák, Žleby, Hořín, Koleč a o mnoha dalších. *Redakce*

V závěru roku 2007 spatřilo konečně světlo světa číslo 36 edice Zapomenuté hrady, tvrze a místa od P. Rožmberského a M. Novobilského, nazvané **Gotická tvrz a zámecká pevnost Kaceřov**. Formát A5, 64 stran, černobílá i barevná vyobrazení. Objednat možno v ceně krabičky cigaret na adrese Nakladatelství Ing. Petr Mikota, U Bachmače 10, 326 00 Plzeň nebo e-mailem uvedeném v tiráži. Následovalo 38. číslo edice z pera J. Hajšmana: **Panský dvůr a kostel sv. Jiří v Plzni – Doubravce**, tématicky navazující na č. 37, o němž jsme referovali v minulém čísle Hlísky. Má vlastnosti a cenu jako ostatní čísla (68 stran), objednávejte na výše uvedené adrese. *Petr Rožmberský*

Z hradů, zámků a tvrzí

V malebné krajině Nizkého Jeseníku, u obce **Nové Valteřice** (okr. Bruntál), se nachází lovecký zámek, který je v současné době nabízen společností DACHI REALITY k prodeji v realitním celku spolu s funkční stáčirnou minerálních vod a hájovnou. Zámek je pozoruhodnou stavbou Lichtenštejnů z období let 1864 – 1876, jejímž základem je litinový pavilón zakoupený na výstavě ve Vídni. Prodejní cena není zveřejněna (Via Tereza, realitní katalog pro střední Moravu, č. 46, 2007/2008).

Uplýnilo právě 10 let, co jsem v této rubrice s potěšením kvitoval prodej zchátralého zámku v **Biskupicích u Jevíčka** (okr. Svitavy) jistěmu serióznímu zájemci. Čas se s časem sešel a na tristním stavu objektu se bohužel nezměnilo k lepšímu prakticky nic. Za svůj tehdejší optimismus si nyní myji hlavu. Zámek je v současnosti nabízen k prodeji pražskou realitní kancelář. Nihil novi sub sole. Něco se však

projevu paní Zdenky – manželka byla potyčková na 20. tisíc Kč (http://vychodo.ceskreality.cz, leden 2008).

Zlínská realitní společnost nabízí k prodeji a následnému komerčnímu využití pozdně barokní zámek v **Přestavlkách** (okr. Píseň). Honosná stavba vyrostla na mírném návrší v hanácké rovině ve 2. polovině 18. stol. za hrabat Magnisů, od poloviny 19. století byla využívána pro potřeby církevních institucí. Po citlivé a odpovědné revitalizaci bude zámek zajistit opět ozdobou obce i širšího regionu. Prodejní částka nebyla zveřejněna. K prodeji je nabízen olomouckou realitní kancelář RE/MAX také původně renesanční zámek Šarovců ze Šarova v obci **Ptení**, na úpatí Dražanské vrchoviny (okr. Prostějov). Za částku 5 500 000 Kč případný kupce získá rozsáhlý čtyřkřídlový objekt s patrovými okrouhlými věžičkami v rozích. Patro obytných křídel zámku bylo pro zchátralost sneseno již na sklonku 18. století a ani následující dvě staletí rozhodně nebyla k zámecké stavbě milosrdná. V současnosti je objekt zajištěn alespoň novou střechou a očekává rekonstrukci podloženou tučnou finanční částkou (tiskovina REAL-CITY Střední Morava, číslo 46, listopad/prosinec 2007; hist. údaje z Musil, F.: Hrad a zámky na Moravě, Praha 1987). *Petr Nisler*

Mrdice (okr. Chrudim) – v nedávné době byl jihovýchodně od dochovaného tvrziště obnoven zřejmě původně se zde nacházející rybníček. Změna vůči plánu L. Svobody z r. 1989 nastala i ve vedení vodoteče v této části tvrziště. Ta nyní napájí zmíněný rybníček a již neprotéká mezi středovým pahorkem a zbytkem jihovýchodního valu.

Sýpka se zbytkem tvrze v **Dolní Kamenici** (okr. Kladno) byla přestavěna v obytnou budovu. Zároveň byl zbourán nízký přístavek u kralší západní fasády, který obsahoval valeně klenuté prostory, zatím částečně zachované (červen 2007). V objektu jsou nyní byty a sídlo firmy.

Jesenný (okr. Semily) – zámek v roce 2007 vyhořel a je v katastrofálním stavu.

Buková (okr. Píseň) – na podzim r. 2007 byl zámek s parkem v nabídce realitní kanceláře za cenu 26 milionů. Součástí prodeje je i obytný domek, stáje, rybník a cca 8 ha lesa.

Hrádek (okr. Ústí n. Orlicí) – celá plocha torza tvrziště, zvaného nyní Katrštejn, je vykáčena a nově osázena smrkem. Areál bývalé tvrze je nyní velmi přehledný. Všem zájemcům nyní doporučuji návštěvu, neb za pár let tvrziště v terénu pod hustým smrčím již těžko rozeznáme. Místo se nachází vlevo před osamocenou vodárnou při modré turistické značce vedoucí na Řetůvku. *Jiří Synek*

V loňském roce byl na hradě **Lipnici** (okr. Havlíčkův Brod) zbudován strop ve věži Samson nad alchymistickou dílnou a letos se má údajně předělávat ochoz kolem této věže. Na následující tři roky se plánuje oprava a doplnění hradní kuchyně v 1. nadzemním podlaží Thumovského paláce a postupné zřízení expozic, také by se ve starém paláci měla prý letos odbourávat barokní příděla v pozdněgotickém sále a v letech 2008 – 2009 má proběhnout jeho obnova. *František Kocman*

Zprávy z klubu Rada

Kontaktní adresa: KAS, Kopeckého sady 2, 301 36 Plzeň. Tel. 604261000, e-mail rozmb@kar.zcu.cz.

Schůze Rady se uskuteční 4. června od 17. hod. v restauraci U Vincenta. Bude se jednat o výši „desátku“ za rok 2008 a o výši předplatného Hlásky na rok 2009. Zvolen bude předseda Rady a další funkcionáři, jednat se bude o konferenci Dějiny staveb a stejnojmenném sborníku, o internetových stránkách KASu. Další návrhy k projednání či stanoviska poboček k tématům navrženým jsou očekávána (viz stanovy KASu). Pobočky mají podle počtu členů následující počty hlasů: Plzeň 5, Praha 2, Zlín 2, Hradec Králové 1, Brno 1, Humpolec 1.

Zpráva o činnosti v r. 2007: Také v tomto roce se Radě podařilo získat dotace na Hlásku a na sborník Dějiny staveb. Hláška byla poskytována všem gymnáziím v Plzni a publikujícím členům zdarma, ostatním členům klubu za poloviční cenu. Cena Hlásky a výše „desátku“ zůstala stejná jako minulý rok. V Nečtiněch byla uspořádána konference Dějiny staveb 2007 a vydán stejnojmenný sborník

projekty, poskytnuty byly prostředky z dotace Ministerstva kultury, fungovaly internetové stránky. Děkujeme všem funkcionářům Rady i řadovým členům klubu, zajišťujícím vydávání a distribuci klubových tiskovin, přispívajícím do Hlásky, organizujícím konferenci, starajícím se o internetové stránky, podávajícím žádosti o dotace, dělajícím jejich vyúčtování a starajícím se o finance. Oproti předšlému roku se zlepšil výkon pokladníků poboček, kteří (až na pobočku Brno) zaslali do konce roku požadované seznamy a peníze Radě. S pochopením se až na výjimky bohužel nesetkal návrh přidat ke kontaktním adresám poboček v Hlásce telefon a e-mail na příslušného funkcionáře. Doufejme, že se tolepší.

sekretář Petr Rožmberský

Zpráva o hospodaření v r. 2007: Zůstatek: 63 687,50 Kč. Příjmy: 160 274,50 Kč (desátek 5730, předplatné Hlásky 9470, dotace na Hlásku od Nadace pro kulturní aktivity občanů města Plzně 24 000, dotace na sborník DS od Plzeňského kraje 41 000, od Města Plzně 50 000, od Ministerstva kultury ČR 30 000, úrok 74,50). Výdaje: 143 225 Kč. (výroba Hlásky s poštovním za povinné a autorské výtisky 29 758, výroba sborníku DS 111 000, poštovné 7,50, kopírování 123, vedení účtu 2336,50). Zůstatek: 80 736,50 Kč.

pokladník Jana Richterová

Pobočka Plzeň

Kontaktní adresa: KAS, Kopeckého sady 2, 301 36 Plzeň. Tel. 604261000, e-mail rozmb@kar.zcu.cz.

Na pravidelných schůzkách vždy první středu v měsíci cca od 16. hod. v restauraci U Vincenta přednášeli v lednu páňové Trmka a Řezáč o „hromových klínech“ – pravěkých kamenných sekerách, o nichž se věřilo, že ochraňují stavby před úderem blesku a proto je možné je najít i na tvrzích a hradech. Přednáška byla provázena nejen promítáním obrázků, ale i výstavkou. V únoru seznámila přítomné s děním a novými zjištěními na bývalém vodním hradě a nyní zámku Žinkovech Jana Richterová a v březnu Petr Sokol předvedl snímky a podal vysvětlení k nově stavěnému hradu středověkými technikami ve Francii, který ročně navštíví čtvrt miliónu lidí. Všem, kteří se podíleli na zajištění přednášek, děkujeme. Na květnové schůze (7. 5.) proběhne po přednášce členská schůze (přijímání nových členů, vylučování neplatících, stanovení výše příspěvků na rok 2008, informace a diskuse o klubových akcích).

První letošní „velká“ přednáška, kterou přednesl v únoru prof. Tomáš Durdík na téma „Virtuální model hradu Křivoklátu“, byla navštívena více než 60 zájemci se značnou převahou veřejnosti (studentů). Zájem byl takový, že nestačila kapacita místnosti.

V sobotu 19. dubna se bude konat **jarní autovycházka**. Sraz automobilistů a „pěšáků“ je v 7.45 na obvyklém místě u Hlavního nádraží (pod Hamburkem). Pod vedením Michala Bašty (tel. 724267261, 724663696) je v plánu navštívit Domažlicko – klášter Pivoň, hrad Starý Herštejn, hrad-zámek Poběžovice (zde občerstvení), zámek Hostouň, tvrziště Mělnice a Tasnovice a tvrz Puclice. U několika objektů je zajištěna prohlídka interiéru, která jinak není možná. Zájemci, pěšáci i majitelé aut (ti ohlásí počet míst), zavolají koordinátorovi akce na výše uvedená čísla a podělí se o náklady na benzín.

Ve středu 14. května se koná další přednáška pro veřejnost, opět v objektu FF ZČU v Sedláčkově ul. 15, zasedací místnost ve 2. patře, od 17. hodin. Přednášet bude prof. Jiří Škabrada. Půjde o zamyšlení nad metodickým přístupem k obnově historických staveb s názvem „Památková rekonstrukce je vůl“. Předpokládá se hojná účast členstva.

Na výše zmíněném parkovišti se sejdeme také v sobotu 24. května při jarním zájezdu. Zájezd do zahraničí pořádá pobočka poprvé. Autobus odjíždí v 7 hodin. Pod vedením Viléma Knolla je plánováno navštívit hrad Falkenberg (prohlídka interiéru), následovat bude procházka údolím Lesní Náby (dobré boty) na zříceniny Altneuhaus a Schwarzenschwall, dále následuje hrad Neuhaus a. d. Walnaab s muzeem. Bude-li dostatek času, dostane se možná i na Liebenstein, Leuchtenberg nebo Flossenburg. Návrat do 20 hodin. S sebou platnou občanku a cca 10 euro na vstupné. Zájemci se přihlásí H. Matějkové (CK Prima via) na schůzkách nebo telefonem (277535886, 777108634), ti, kteří ještě s touto CK na zájezdě nebyli, nahlásí datum narození kvůli pojištění. Cena i s pojištěním činí 320 Kč.

V letošním roce oslavili nebo oslaví významná životní jubilea členové pobočky: Josef Babka z Roupova, Hana Mrázová z Plzně-Radobyčic, Vlastimil Simota z Pacova a Be, Michal Vydra z Plzně 30 let, Jiří Honzík z Vochova, Vladimír Lang z Vejprnic, Mgr. Karel Nováček Ph.D. z Plzně, Monika Miličková z Hradištan, Roman Moučka z Kožlan, Petr Vlčnovský z Blovic a Michaela Zahradníková z Plzně čtyřicítka, Helena Matějková z Plzně a Jaroslava Postupová z Vochova padesátka, Jaroslav Bašta z Prahy, Ing. Josef Čihák z Přivětic a Josef Koželuh z Jarova šedesátka, Vladimír Popp z Kláštera a Ing. Miroslav Tupý z Plzně sedmdesátiny. Přejeme zdraví, pohodu a pěkné chvíle na akcích pobočky či při čtení Hlášky.

Změny adres, titulů či příjmení ohlaste na kontaktní adresu, telefon či e-mail. Za zmatky způsobené Českou poštou při rozeslání Hlášky se omlouváme; nedostanete-li Hlásku do poloviny měsíce, v němž má vyjít, kontaktujte pobočku.

Zpráva o činnosti v r. 2007: Po celý rok se konaly první středy v měsíci klubové schůzky, na nichž mohli členové vyslechnout (mimo prázdninových měsíců) přednášky na nejrůznější témata týkající se historie, především pak sídel společenských elit. Čtyřikrát ročně uspořádala pobočka také kastelologické přednášky nejen pro členstvo, ale i pro veřejnost. Při distribuci posledního čísla Hlášky došlo k problému s Českou poštou, která 10% podaných zásilek nedoručila. S předplatiteli byl tento problém řešen individuálně. Uskutečnily se dvě členské schůze, dvě autovycházky a dva zájezdy, o nichž bylo na stránkách Hlášky podrobně referováno. Děkujeme všem, kteří se o chod pobočky zasloužili. *jednatel Petr Rožmberský*

Zpráva o hospodaření v r. 2007: Zůstatek: 15 880 Kč. Příjmy: 16 760 Kč (příspěvky 10 280, dary 80, předplatné Hlášky 6400). Výdaje: 17 643,50 Kč (předplatné Hlášky 6400, desátek 1780, poštovné 7737, kancelářské potřeby 76,50, za přednášky 1650). Zůstatek: 12 849,50 Kč. *pokladní Jana Richterová*

Pobočka Zlín

Kontaktní adresa: KAS pobočka Zlín, MUDr. Jiří Hoza, Česká 4760, 760 05 Zlín. Tel. 737177346.

Zpráva o činnosti v r. 2007: Pobočka uspořádala 6. 1. tradiční tříkrálový výstup na hrad Helfštýn. 4. – 8. 5. se uskutečnil zájezd na hrady Ukrajiny (vedl A. Fuksa). 5. 5. navštíveny hrady v Užhorodu a Mukáčevu a hrad Nevicke. 6. 5. proběhla prohlídka města a pevnosti Lvov. 7. 5. následovaly historické objekty východní části Lvovské oblasti: Oleško (rané barokní pevnostní zámek), Zoločiv (mohutná renesanční pevnost), Svirž (zachovaný pevnostní zámek s pozdně gotickými základy), Pidgirci (bastionová pevnost), Pomorjany (renesančně upravené gotické sídlo). 8. 5. navštíveno město a původně románský hrad Przemysl. 5. – 8. 7. proběhly záchranné práce na hradě Křídlo a 21. – 23. 9. zajištění gotického okna na hradě Šaumberku v Hostýnských vrších; organizátorsky se záchranné akce chopil R. Vrla, účastnili se členové pobočky a zaměstnanci kroměřížského památkového ústavu a krajského odboru památkové péče ve Zlíně. 6. – 18. 10. podnikli A. Hoferek a R. Výskala s kamarády pěší putování po západočeských hradech. Projekt pěšího přechodu od nejzápadnějšího k nejvýchodnějšímu hradu v naší republice bude mít v následujících letech pokračování a bude ukončen na nejvýchodnějším hradě – Brumově. První „etapa“ začala v Ašském výběžku na hradě Neuberg a pokračovala přes Starý Rybník, Skalnou, Ostroh, Pomezí, St. Hrozňatov, zříceninu zámku Světe u Tachova, Přimdu, St. Herštejn, Nový Herštejn, zámek Veselí, Klenovou, Opálku, tvrz Čachrov, Velhartice, tvrz Kašovice a skončila na Kašperku (ušli 225 km). 12. – 20. 10. byla dvěma automobily podniknuta expedice do francouzského Alsaska (pracovně nazvána „Barbarossa II, hrady a vína Alsaska“), navazující na akci z r. 2005. Některé hrady (asi 10) byly navštíveny znovu a na rozdíl od prvního putování bylo nádherné „babí léto“ s teplotami 17 – 23 stupňů. Nově jsme navštívili hrady Engelsbourg, Hungstein, Freudenstein, Pflixbourg, Hohlandsbourg, Guirbaden (největší v Alsasku, založen r. 1032, s románským kostelem), klášter Murbach, zříceninu kláštera Niederenmunster a klášter Mont Sainte (765 m n. m.), chráněný dvojhradem Dreistein a hrady Landsberg, Guirbaden a Ottrott. Alsasko nabízí zájemcům o hradní architekturu skutečné lahůdky. 1. 11. proběhla výroční členská schůze tradičně v přednáškovém sále zámku ve Zlíně. Byla zhodnocena činnost v r. 2007, R. Vrla přednesl zprávu o pracích, které proběhly na hradech Křídlo a Šaumberk,

proběhla volba představenstva. V diskusi byl schválen návrh zájezdů v r. 2008 – v květnu na hrady východního Slovenska, v září na hrady údolí Wachau v Rakousku. Na závěr přednášel K. Miklas o putování po alsaských hradech, následovala přednáška A. Hofereka o putování po západočeských hradech s promítáním fotodokumentace.

Zpráva o hospodaření v r. 2007: Zůstatek z r. 2006: 582 Kč. Příjmy: 6520 Kč (čl. příspěvky, předplatné Hlášky). Výdaje: 3510,50 Kč (předpl. Hlášky, desátek, poštovné, obálky, xerokopie, občerstvení na výroční schůzi). Zůstatek: 3591,50 Kč. *Z. Sadleček – J. Hoza*

Pobočka Humpolec

Kontaktní adresa: KAS, pobočka Humpolec, Hradská 818, 396 01. Humpolec. E-mail: frantisek.kocman@mesto-humpolec.cz, orlikhumpolec@seznam.cz.

Zpráva o činnosti v roce 2007: Členové pobočky se scházeli v průběhu roku při pořádání jednotlivých kulturních a dobrovolnických aktivit na hradě Orlík, a při jednání správy hradu. Aktuální informace o dění na hradě Orlíku u Humpolce jsou na internetové adrese www.hrad-orlik.cz. Do knihovničky pobočky byla přikoupena publikace AH 32/07 a Středověká vesnice na Moravě.

Zpráva o hospodaření v roce 2007: Zůstatek z r. 2006: 1919 Kč. Příjmy: 610 Kč (čl. příspěvky, předplatné Hlášky). Výdaje: 1045 Kč (desátek 90, Hláška 160, publikace 780, poštovné 15). Zůstatek: 1484 Kč. *František Kocman*

Pobočka Praha

Pobočka Praha: KAS Pobočka Praha, PhDr. Jiří Úlovec, Tt. Milady Horákové 133, 166 21 Praha 6 – Dejvice.

Zpráva o činnosti v r. 2007: Rok 2007 proběhl v pražské pobočce KASu v zaběhlém rytmu. Její členové se scházeli s výjimkou letních měsíců vždy třetí středu v přednáškovém sále budovy Národního archivu na Hradčanech. Hlavní náplní schůzek byly opět odborné přednášky s diapositivy. V uplynulém roce jich proběhlo celkem 9 a mezi přednášejícími tradičně dominoval zcestovalý Martin Holý se třemi tématy. V lednu seznámil účastníky s církevní architekturou Sicílie (Palermo, Monreale) a v dubnu se sicilskými hrady s důrazem na štaufskou produkci císaře Friedricha II. Předvánoční prosincové pojednání věnoval hradům Rakouska – východnímu Štýrsku a přilehlému západnímu Burgenlandu (Riegersburg). Mezi přednášející se tentokrát výrazně zapsala i neúnavná cestovatelka dvojice - pp. Petr Nosek a Petr Šafránek, kteří spravují svůj hradní produkci zasvěcený internetový portál www.apsida.cz. V březnu zahájili první část většího celku na téma hradů v okolí Norimberka prostorem východně od města a v říjnu se zaměřili na oblast jihovýchodně a severovýchodně od tohoto klíčového říšského města. Jejich listopadové pojednání bylo věnováno první části hradů jižního švýcarského kantonu Wallis (Valais), a to spíše střední a východní německojazyčné části tohoto území. Neobvyklou a velmi zajímavou přednášku na militární téma přednesl v únoru Jan Pulík, když nás seznámil se zbytky pevnostních staveb jižní části říšského limitu postaveného na Předním východě proti Parthům, které navštívil, fotograficky zdokumentoval a doplnil satelitními snímky za své cesty po dnešním Jordánsku. Květnovou přednášku věnoval Jiří Úlovec panským sídlům na Děčínsku a v září nás Daniela Houšková podrobně provedla významnými saskými hrady Kriebsteinem a Frauensteinem ležícím nedaleko našich hranic.

Tradiční jarní, i tentokrát pětidenňí zahraniční autobusový zájezd proběhl ve dnech 4. – 8. 5. a vedl do oblastí, která v průběhu své historie nejdéle patřila k Českému království – do oblastí bývalých slezských knížectví Javorského a Svidnického v dnes polském Dolním Slezsku. Ani drsné ubytování v dřevěném objektu bývalé Hitlerjugend (od těch dob patrně nevětraném) ve městě Hirschberg (Jelenia Góra), ani občasná nepřízeň počasí však účastníkům expedice nezabránilo navštívit celkem 33 objektů. Mezi hrady patřily zřejmě k neznámějším rozsáhlý na vrcholu výrazného zalesněného kopce ležící Bolzenschloss (Bolczów), pevný Bolkoburg (Bolków) se známou břitovou věží, Tzschocha (Czocha) dnes tepající životem ve stylu Disneylandu, zemská pevnost Greiffenstein (Gryf), romanticky přestavovaný Grödlitzberg (Grodzicz) s částí velmi kvalitních pozdně gotických interiérů Wendela Roszkopfa, žáka našeho Benedikta Rieda. Dále nutno uvést podhůří zdaleka vévodící a i z našeho hřebene Krkonoš dobře viditelný hrad Kynast (Chojník) v horské

poruže, (vinnicím (vinesyím) s osmičkou vezi a vycistenou a opravovanou zříceninu Schwertburg (Świecie). Slezské hrady, historicky velmi významné a stavebně často zajímavé, jsou obecně ve velmi špatném stavu, a i zachovalé objekty, před válkou přeplněné hodnotným mobiliářem a sbírkami, jsou po osvobození Rudou armádou prakticky úplně prázdné. Z tvrzí nelze pominout zachovanou věž známého knížecího Bobenröhrsdorfu (Siedlencin) s unikátní freskovou výmalbou a zdevastované ruiny málo známé tvrze Ober Leipe (Lipa Górna) s úžasnou, u nás i s přihlédnutím k Roupovu nevídanou černou kuchyní. Program doplnila i prohlídka měst Lehnic a Javor s knížecími sídly, která však byla, stejně jako celá historická jádra obou měst těžce poškozena válečnými událostmi. V Javoru nešlo minout v seznamu památek UNESCO zapsaný obrovský dřevěný protestantský kostel Friedenskirche (dnes už katolický – jak uznávají historici, protireformaci ve Slezsku se podařilo dokončit až Stalinovi, ovšem za cenu vyhnání místního obyvatelstva). Církevní architektuře dominovala prohlídka památkového, bezmála českého benediktinského kláštera Wahlstatt (Legnickie Pole). Nádherná barokní stavba kláštera, osazeného původně z Opatovic n/L., je převážně dílem českých a v Čechách působících umělců (K. I. Dientzenhofer aj.), a zázrakem unikla plenu vítězné armády. Konečně unikátní severský dřevěný kostelík z 13. století Wang, převezžený za Bismarcka z Norska do Krkonoš (památko UNESCO), byl nejvýše položenou lokalitou.

Podzimní třídní autobusový zájezd na téma Opevněná sídla na Hané zavedl účastníky do nocležistě v Plumlově, z něhož navštívili ve dnech 28. – 30. 9. celkem 17 míst. Navštíveny byly zříceniny hradů Hrádek (Stagnov), Kuchlov, Pustiměř, biskupské Melice, Vícov (Ježův hrad) a Otaslavice, zámky ve Slavkově, Kroměříži, Chropyni, Tovačově, Plumlově, Troyerstein v Ruprechtově a zámek v Náměšti na Hané i s přílehlými zříceninami hradu. Tvrze byly zastoupeny opravenou věží v Drahanovicích a církevní architektura zbytky románské rotundy sv. Pantaleona v Pustiměři, kostelem sv. Václava v Hulíně s unikátním románským portálem a monumentálním barokním poutním chránem Panny Marie v Dubu nad Moravou.

Potěšitelným zjištěním prošlého roku je skutečnost, že stoupá zájem o zájezdy a přetvárá být problémem naplnění autobusu, naopak začínají potíže s uspokojením všech zájemců. Bezesporně k tomu přispívá poměrná láce při spartánském ubytování a cestování vetšými drkotavými Karosami, a v neposlední řadě i fakt, že si účastníci odnášejí památku v podobě kvalitního průvodce v kroužkové vazbě, téměř beze zbytku z pera nesmírně obětavého Martina Holého. Popularitu nabraly i dnes už tradiční historické kvízy pro účastníky zájezdu, které pocházejí ze stejné autorské láně, převážně o sladké či tekuté ceny. Členská základna čítá k 29. 2. 2008 celkem 76 osob.

Zpráva o hospodaření za r. 2007: Počáteční stav hotovosti v pokladně pražské pobočky k 1. 1. 2007 činil 13 168,50 Kč. Celkové příjmy během kalendářního roku dosáhly výše 147 010 Kč, celkové výdaje výše 136 963,50 Kč. Konečný zůstatek v pokladně tak k 31. 12. 2007 činil 23 215 Kč. *Petr Valenta*

Pobočka Hradec Králové

Kontaktní adresa: Ing. Jiří Slavík, Nerudova 1210, 517 41 Kostelec n. Orlicí.

Zpráva o činnosti v r. 2007: Členská základna pobočky se nezměnila, nynější počet členů je 24 (z toho dva kolektivní). Tříčlenný výbor pracoval po aklačních volbách druhým rokem, ale v nezměněném složení již od roku 2002 (Jiří Slavík – předseda, Jan Čížek – jednatel a Jaroslav Čermý – pokladník). Výbor se snažil zajišťovat základní informovanost členů o činnosti a hospodaření pobočky pomocí mailové pošty a mobilních telefonů a členy ostatních poboček seznámil se svou činností na stránkách časopisu Hláska. Ani složení revizní komise (Mirka Cejpková – předsedkyně, Jiří Sigm, a Ladislav Svoboda) se nezměnilo, nebyla však zatím provedena revize pokladny

za rok 2006. V roce 2007 průběhy opět pouze tři členské schůze: 1. z. – výroční, 13. 9. a 6. 12. bohužel s podstatně slabší účastí než v předlošském roce (průměr 6 členů oproti předloškovému 9,3). Čtvrtá plánovaná schůze v Trutnově (19. 5.) se neuskutečnila pro zaneprázdněnost organizátorů. Na schůzích byli členové tradičně seznamováni s výsledky klubových i soukromých akcí, novou kastelologickou literaturou, obsahem odborných konferencí a s archeologickými výzkumy ve východních Čechách. Všechny schůze opět proběhly v archeologickém oddělení Muzea východních Čech v Hradci Králové. Loni se již potetli za sebou podařilo uskutečnit pouze jednu klubovou akci, ovšem opět zdařilou. Byl jí podzimní výjezd 27. října na zbytky hradu Levín u Nové Paky, zříceninu hradu Kumburk a tvrzíště Levínská Olešnice a Bělušice pod zkušeným vedením Ing. Dvořáka. Výjezdu, při kterém byl navázán kontakt i s některými členy spolku konzervujícího hrad Kumburk, se i přes nevládné počasí účastnilo 4 členové, 1 host a 4 děti. Z ostatních činností je třeba zmínit tradiční účast tří členů pobočky (Cejpková, Kudláček, Slavík) na odborné konferenci KASu „Dějiny staveb 2007“ v dubnu na zámku v Nečtinách, kolegově Hájek s Fišerou se opět angažovali ve Spolku pro záchranu hradu Nístějky. Publikace našich členů loni obohatil opět Zdeněk Fišera, tentokrát knihou Encyklopedie městských bran v Čechách, na Moravě a ve Slezsku.

Jan Čížek

Zpráva o hospodaření v r. 2007: Zůstatek: 3581 Kč. Příjmy: 1660 Kč (čl. příspěvky a předplatné Hlásky). Výdaje: 1983,50 Kč (odvody Raď, předplatné Hlásky, poštovné a obálky, občerstvení). Zůstatek: 3252,50 Kč. *Jaroslav Čermý*

Pobočka Brno

Kontaktní adresa: Ing. Pavel Švehla, Ondráčkova 3, 628 00 Brno-Líšeň.

Zpráva o činnosti v r. 2007: Zásadní událostí, pořádanou pobočkou, byla příprava a organizace celodenního kolokvia na téma „Hrad jako technický problém. Technologie a formy výstavby středověkých opevněných sídel“, které proběhlo 20. 11. v přednáškovém sále Moravského zemského muzea. Referáty, přednesené na kolokviu, budou vydány jako supplementum sborníku Pravěk (vydává ÚAPP Brno). Z přednesených referátů zmíním alespoň namátkou „Kachlová kamna z budovy č. 4 hradu Skály (pokus o rekonstrukci)“ od M. Endlicherové, „K problému oken na hradě Bezdězu“ F. Gabriela, „Stopy dřevěné výžhy v síle zdíva“ panů I. Peřiny a F. Gabriela, nebo „Problematika opevnění vnějších valů“ J. Ungera. Výroční schůze se uskutečnila 21. prosince 2007 ve vinárně „La Caresse“ při poněkud slabší účasti členstva, zato s hosty. Přijata na ní byla nová členka, slečna Endlicherová, a tak máme v našich řadách po dlouhé době i zástupkyni něžného pohlaví. Na schůzi jsme se věnovali problematice hradeb v době hradisti a ve středověku (vztah mezi člověkem-obránce a hmotou zdíva), diskusi započal dr. Unger rekapitulací svého příspěvku na toto téma z bratislavské konference. Pan Švehla s panem Pivoňkou poreferovali o své návštěvě Povázli, kde je zaujaly pozůstatky dřevěné konstrukce v obvodové zdi hradu Čachtice. Při této příležitosti bylo zjištěno, že se problematice pomocných dřevěných stavebních konstrukcí dosud věnovala jen malá pozornost a i v souvislosti s referátem panů Peřiny a Gabriela na kolokviu bylo navrženo na toto téma („Dřevo a šlechtické sídlo“) uspořádat seminář, pravděpodobně na rok 2009. Dále pan Kovář poreferoval o problému detektorů, kteří ničí archeologické lokality na Jesenicku (a samozřejmě nejen tam), kde jejich řádění na jistém nejmenovaném hradě přerostlo do nelegálního plošného odkryvu. Situace se ještě zkomplikovala po vstupu ČR do Schengenského prostoru, kdy oblast trpí i masovými nájezdy detektorů z Polska. Na rok 2008 chystáme konferenci na téma „Archeologie církevních památek“, kteréžto téma nebylo delší dobu speciálně zpracováno. *předseda Ing. Pavel Švehla*

Uzávěrka dalšího čísla: 10. 6. 2008
(vyjde v první červencové dekádě 2008)

HLÁSKA, zpravodaj Klubu Augusta Sedláčka. ISSN 1212-4974.

Vychází čtvrtletně. Toto číslo vyšlo v 1. dubnové dekádě 2008.

Šéfredaktor Petr Rožmberský, technický redaktor ing. Petr Mikota, redaktor pro internet Petr Beránek (<http://kas.sweb.cz>).

Adresa redakce: Klub Augusta Sedláčka, Kopeckého sady 2, 301 56 Plzeň (pmikota@post.cz, nebo rozember@kar.zcu.cz.)

Vydává Klub Augusta Sedláčka za přispění Nadačního fondu pro kulturní aktivity občanů města Plzně.

Registrováno pod značkou OK ÚmP 23/1991. 350 výtisků